

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

Lucie KUROWSKÁ

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

**SOCIOLOGICKÉ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VOLBU
POLITICKÉ STRANY**

Bakalářská práce

Autor bakalářské práce: Lucie Kurowská

Vedoucí bakalářské práce: Giuseppe Maiello, Ph.D.

Pardubice 2008

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie KUROWSKÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociologie**

Název tématu: **Sociologické faktory ovlivňující volbu politické strany občana**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Literární rešerše
 - a. Popis volebního systému
 - b. Politické spektrum – historie/současnost
 - c. Faktory ovlivňující volbu politické strany
3. Metodologický postup-popis použitých metod vyhodnocení
4. Praktické ověření faktorů formou průzkumu - dotazník
5. Závěr - vyhodnocení a porovnání s teoretickými předpoklady

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Základní literatura:

M. Weber, Metodologie, sociologie a politika. Praha: Oikoymenth 1998

P. Matějů, K. Vlachová, Krystalizace politického spektra a faktory působící na volební rozhodování v České republice. Praha: Sociologický ústav AV ČR 1997

B. Říchová, Úvod do současné politologie. Praha: Portál 2002

M. Klíma, Volby a politické strany v moderních demokraciích. Radix, Praha 1998

V. Hloušek, L. Kopeček, Konfliktní demokracie. Moderní masová politika ve střední Evropě. MPÚ MU, Brno 2004.

M. Novák, Systémy politických stran. Úvod do jejich srovnávacího studia. Slon, Praha 1997

P. Fiala, F. Mikš, Úvahy o české politické krizi. CDK, Brno 1998

R. Dahl, O demokracii. Praha, Portál 2001

M. Duverger, Political Parties. Their Organization and Activity in the Modern State. Science Editions, New York – London – Sydney 1965

A. Heywood, Politologie. Eurolex Bohemia, Praha 2004

Internet

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Giuseppe Maiello, Ph.D.
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2008

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Livia Šavelková, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2007

Poděkování:

Děkuji Giuseppe Maiello, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce, za odborné vedení, připomínky a rady, které mi poskytoval v průběhu zpracování práce.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na zjištění a zhodnocení faktorů, které ovlivňují voliče při výběru politické strany ve volbách do Poslanecké sněmovny České republiky. Zaměřuje se na definování jednotlivých faktorů, vyjádření jejich významnosti a specifikaci vlivů působících na jejich změnu.

První část bakalářské práce popisuje volební systém v České republice, politické spektrum současnosti a faktory, které na voliče působí. Druhá část obsahuje sociologický výzkum, který má potvrdit v úvodu stanovenou hypotézu, že pravicové strany jsou preferovány podnikatelskými a ekonomicky silnějšími voliči, zatímco levicové strany upřednostňují ekonomicky slabší voliči hledající sociální jistoty.

Klíčová slova

Volební systém, politická strana, volič, vliv, kvantitativní a kvalitativní výzkum.

ABSTRACT

Bachelor work is focused on to find and evaluate factors which influent electors in selection process of political parties within Parliament election in the Czech Republic. The main objectives are to define each factor, to measure the relevance and specify impression which caused their changes.

First part of bachelor work describes election system in the Czech Republic, current political spectrum and factors which influent the electors. Second part contains sociology research which has to confirm hypothesis that: right political parties are preferred by enterprisers and economic stronger electors, left political parties are prioritized by economic weaker electors who are looking for social sureness.

Key words

Electoral system, political party, electorate, influence, quantitative and qualitative research.

OBSAH:

1. ÚVOD.....	8
2. VOLBY DO PARLAMENTU ČR	9
2.1 ZÁKLADNÍ SLOŽKY VOLEB	9
2.1.1 Volební proces	9
2.1.2 Volební systém České republiky	10
2.3 POLITICKÉ STRANY	11
2.3.1. Definice politické strany	11
2.3.1 Funkce politické strany	13
2.3.2 Typologie politické strany	13
2.4 LEVICE X PRAVICE	14
3. ČESKÁ POLITICKÁ SCÉNA.....	15
3.1 ČESKÁ STRANA SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ (ČSSD)	15
3.2 OBČANSKÁ STRANA DEMOKRATICKÁ (ODS)	17
3.3 KŘESŤANSKÁ A DEMOKRATICKÁ UNIE – ČESKÁ STRANA LIDOVÁ (KDU-ČSL)	18
3.4 KOMUNISTICKÁ STRANA ČECH A MORAVY (KSČM)	20
3.5 STRANA ZELENÝCH (SZ)	21
3.6 DALŠÍ MALÉ POLITICKÉ SUBJEKTY	22
4. VOLIČ.....	23
5. FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VOLIČE PŘI VÝBĚRU POLITICKÉ STRANY	25
5.1 JEDNOTLIVÉ ASPEKTY VLIVU	25
5.1.1 Sociální třída	26
5.1.2 Vzdělání	26
5.1.3 Náboženské vyznání	26
5.1.4 Věk voliče	27
5.1.5 Pohlaví	27
5.1.6 Velikost místa bydliště	27
5.1.7 Media	28
5.1.8 5% uzavírací klauzule	28
5.1.9 Kampaň jednotlivých politických stran	29
5.1.10 Stranická identifikace	29
5.1.11 Volební program	29
5.1.12 Dosavadní působení politické strany	30
5.1.13 Lídr politické strany	30
5.1.14 Samotný volební systém	30
5.1.15 Pocit politické efektivity	31
5.1.16 Vliv rodičů a okolí	31
5.1.17 Nezaměstnanost	31
6. KVANTITATIVNÍ VÝZKUM FORMOU DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	31
6.1 VZDĚLÁNÍ A EKONOMICKÁ SITUACE VOLIČŮ	33
6.2 VLIV POHLAVÍ NA VOLBU POLITICKÉ STRANY	34
6.3 VLIV SOCIÁLNÍ TŘÍDY	34
6.4 VĚK RESPONDENTŮ	35
6.5 RODINNÝ STAV	36
6.6 ZAMĚSTNANECKÝ STATUS	36
6.7 VLIV VÍRY NA VOLBU POLITICKÉ STRANY	37
6.8 ASPEKTY, KTERÉ VEDOU VOLIČE KE ZMĚNĚ POLITICKÉ STRANY	38
6.9 JEDNOTLIVÉ ASPEKTY PŮSOBÍCÍ NA VOLIČE	39
6.10 VLIV VOLEBNÍHO KRAJE NA VOLBU POLITICKÉ STRANY	39
6.11 VOLBY 2006 VERSUS VÝSLEDKY VOLEB 2006 V DOTAZNÍKOVÉM ŠETŘENÍ VERSUS DOTAZNÍKOVÉ VÝSLEDKY VOLEB V PŘÍPADĚ, ŽE BY SE KONALY DNES	40
6.12 VYHODNOCENÍ KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU	42

7. KVALITATIVNÍ VÝZKUM FORMOU ROZHOVORU S VYBRANÝMI RESPONDENTY	42
.....	
7.1 VYHODNOCENÍ KVALITATIVNÍHO ŠETŘENÍ	45
8. ZÁVĚR.....	46

Seznam tabulek

Tabulka č.1 Vliv ekonomické situace a vzdělání na volbu politické strany.....	33
Tabulka č. 2 Vliv věkové kategorie na výběr politické strany.....	36
Tabulka č. 3 Vliv rodinného stavu na volbu politické strany.....	36
Tabulka č. 4 Vliv zaměstnaneckého statusu na výběr politické strany.....	37
Tabulka č. 5 Vliv víry na volbu politické strany.....	38
Tabulka č. 6 Aspekty, které vedou voliče ke změně politické strany.....	38
Tabulka č. 7 Aspekty ovlivňující volbu politické strany.....	39
Tabulka č. 8 Vliv volebního kraje.....	40

Seznam grafů

Graf č. 1 Vliv pohlaví na volbu politické strany.....	34
Graf č. 2 Subjektivní vnímání sociální třídy.....	35
Graf č. 3 Oficiální výsledky voleb 2006.....	41
Graf č. 4 Výsledky dotazníkového šetření na volby 2006.....	41
Graf č. 5 Výsledky dotazníkového šetření na dnešní volbu politické strany.....	41

1. Úvod

Tématem bakalářské práce jsou sociologické faktory, které ovlivňují občana při výběru politické strany.

Úvod práce vysvětluje fungování volebního systému a jeho použití v České republice. Hledá nejvýstižnější definici politické strany a zamýšlí se nad hranicí mezi pravicí a levicí. Popíše politické spektrum v ČR, od stručné historie po aktuální volební programy jednotlivých politických stran. Zaměří se na členění voličů, jejich práva, podmínky, které musí k volbě splnit a na aspekty, které je ovlivňují při výběru politické strany. Zamyslí se nad vlivem sociální třídy na volební chování.

Druhá, praktická část práce popisuje metodiku provedení výzkumu a jeho vyhodnocení. Objasní strukturu hlavního nástroje výzkumu, kterým je dotazník, jeho distribuci a metodiku vyhodnocení. Dotazníkové šetření si klade za cíl prokázat předpokládanou hypotézu: „Pravicové strany jsou preferovány podnikatelskými a ekonomicky silnějšími voliči, zatímco levicové strany upřednostňují ekonomicky slabší voliči“. Pomocí dotazníku se pokusíme určit, které faktory jsou nejvýznamnější při rozhodování voliče a které mají vliv minimální. Na základě demografických charakteristik budeme definovat typického voliče pravicového, levicového, středo-pravého a středo-levého. Porovnáme skutečný výsledek voleb do Poslanecké sněmovny České republiky v roce 2006 s dotazníkovým výsledkem voleb a ukážeme jak by dotazníkové volby dopadly v případě, kdyby se konaly dnes. Ukážeme, jaké faktory ovlivňují voliče, kteří ve volbách v roce 2006 volili stranu jinou než by zvolili dnes.

Kvantitativní dotazníkové šetření doplníme o kvalitativní výzkum provedený formou rozhovoru. Kvalitativní výzkum pomůže upřesnit charakteristiky pravicového a levicového voliče a pochopit motivy, které ho vedou k výběru politické strany.

Závěr práce shrne poznatky z kvantitativního a kvalitativního výzkumu a porovná je s poznatky získanými v odborné literatuře, které jsou popsány v první části práce.

2. Volby do parlamentu ČR

Svobodné volby jsou jedním ze základních předpokladů demokratické společnosti. Volby do Poslanecké sněmovny ČR se konají každé 4 roky, tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Řídí se zásadou poměrného zastoupení.

2.1 Základní složky voleb

U voleb můžeme odlišit dvě základní složky. První složkou je volební proces, resp. průběh voleb, a druhou je volební systém, to znamená matematický způsob přidělování mandátů stranám v zastupitelském sboru na základě počtu získaných hlasů. Zatímco volební systém se dotýká především kandidujících subjektů, ať již politických stran či jednotlivců, volební proces se dotýká nejenom jich, ale i občanů, voličů.

2.1.1 Volební proces

Volební proces se skládá ze čtyř částí: z přípravy voleb, ze samotné volby, ze zjištění výsledků a z ověření výsledků.

Příprava voleb zahrnuje vyhlášení voleb, vytvoření nebo aktualizaci voličských seznamů, sestavení kandidátních listin a ustavení volebních komisí.

Samotná volba představuje odevzdání hlasu. Důležité je stanovení toho, kdo smí hlas odevzdat a komu smí být hlas odevzdán. Zjištění výsledků voleb je závislé na volebním systému přidělování mandátů. Po vyhlášení výsledků nastává fáze ověřování volebního výsledku. Jde o období, kdy mohou být podány námitky proti zvolení některých kandidátů nebo proti samotnému průběhu voleb.

„U volebního systému můžeme identifikovat základní komponenty, jejichž použití charakterizuje konkrétní volební systém. Jde především o odlišnost mezi většinovým a poměrným volebním systémem, a v rámci každého z nich potom o vzájemný vztah dalších komponentů, kterými jsou především počet volebních obvodů, který v kombinaci s počtem volených kandidátů představuje takzvanou mocnost

(magnitude) volebního obvodu, počet volebních kol, použití uzavírací klauzule apod.“ [Syllová, J. a kolektiv 2008: 79]

2.1.2 Volební systém České republiky

V České republice se do Poslanecké sněmovny volí podle poměrného zastoupení. Poměrný volební systém zajišťuje, že výsledek výběru není neodvratný, ale umožňuje účast na politické scéně i účastníkům se slabším výsledkem. Poměrný systém tak umožňuje získání mandátů i malým stranám (na rozdíl od většinového, kde „vítěz bere vše“). Mandáty bývají rozděleny mezi větší počet stran. Systém však znevýhodňuje malé regionální (často menšinové etnické) strany. Státy někdy řeší tento problém přidělením pevného počtu mandátů těmto menšinám nebo samostatnými volbami uvnitř etnických skupin. Cílem systému je vytvořit zastupitelský sbor, který reprezentuje názory společnosti.

Na přelomu let 2001 a 2002 proběhla novelizace volebního zákona do Poslanecké sněmovny. Výsledkem je 14 volebních obvodů, které kopírují vyšší územní samosprávné celky (kraje), zvolila se nemodifikovaná **D'Hondtova metoda** (první dělitel 1), snížila se hranice pro postup na kandidátní listině díky preferenčním hlasům z původních 10% na 7%, to znamená, že konkrétní kandidát potřebuje získat minimálně 7% preferenčních hlasů, aby přeskočil další kandidáty na stranické listině. Preferenční hlasy umožňují voličům označit na kandidátní listině strany dva kandidáty. [Vodička, K., Cabada L. 2007: 211]

Volební zákon dále obsahuje omezovací klauzuli, která definuje, že politická strana musí získat nejméně 5% hlasů voličů k tomu, aby mohla nabýt mandátů v Poslanecké sněmovně.

„Na význam volebního systému, resp. jeho psychologického efektu, jako důležité proměnné volebního rozhodování v ČR, upozornil Miroslav Novák [1997]. Právě pětiprocentní uzavírací klauzule českého poměrného systému by podle Nováka měla být zdrojem strategického hlasování a měla by ovlivňovat výběr strany u části voličů. Postupná zkušenost s mechanickým efektem klauzule, tj. propad hlasů odevzdaných malým stranám, které ji nepřekročí, by měla vést voliče k volbě na jistotu, tedy

k volbě stran, které mají šanci 5% zdolat a do Sněmovny se dostat. Stoupá tak význam výzkumů volebních preferencí, které se mohou stát pro mnohé voliče vodítkem pro rozhodování.“ [Lebeda 2007: 17]

Počínaje rokem 2002 mají možnost v parlamentních volbách volit i občané ČR v zahraničí - jejich hlasy jsou počítány vždy v jednom z volebních krajů, jenž je pro tento účel určen losem. Stále však není možné hlasovat korespondenčně.

Pojďme se aspoň v krátkosti podívat na výsledky voleb v roce 2006. Vítězem se stala liberálně demokratická ODS s 36% voličů. Na druhém místě skončila ČSSD s 32%, následovala KSČM s 13%, KDU-ČSL se 7%, SZ se 6% a ostatní strany získali 6% voličů. Nejen tyto volby ukázaly, že volební systém není schopen 100% zaručit jednoznačného vítěze schopného ujmout se vlády a prosazovat svůj volební program.

Lebeda v knize Voliči a volby 2006 tento výsledek komentuje následovně: „Překvapením voleb 2006 byla volební remíza pravice a levice, která vyústila ve volební pat. To, ale může nastat při jakémkoliv volebním systému, záleží na rozložení hlasů mezi stranami. Očekávaná vládní koalice ODS, KDU-ČSL a Strany zelených nezískala v Poslanecké sněmovně většinu. Tyto tři strany získaly přesně polovinu poslaneckých křesel (100), levicové strany ČSSD a KSČM rovněž obdržely 100 mandátů“. [Lebeda 2007: 18]

Je tedy zřejmé, že volební systém není klíčový faktor, který ovlivňuje volební chování, ale bezpochyby je důležitým prvkem, který může voliče při rozhodování ovlivnit. Čím více voliči proniknou do znalosti tohoto systému, hlavně do části týkající se uzavírací klauzule, tím větší to může mít dopad v dalších volbách.

2.3 Politické strany

2.3.1. Definice politické strany

V demokratických systémech hrají ve vztahu občan-politika důležitou roli politické strany. Sdružují zájmy jednotlivců i skupin, reprezentují jejich požadavky, názory, potřeby i postoje. Snaha dospět k obecnému, pro všechny politology přijatelnému

určení jednoznačného obsahu pojmu politická strana však zůstává pro politickou vědu trvalým problémem.

„V politologii neexistuje shoda v tom, jak definovat politické strany. Co významný autor, to jiná definice. Fenomén politické strany je nazírán z různého úhlu pohledu za použití rozdílných kritérií. To brání formulování všeobecně přijímané definice, která by obsáhla všechny její podstatné stránky“. [Klíma, M. 1998: 14]

⇒ Thomas Hodking – za politické strany označuje „*všechny organizace, které samy sebe pojmají jako strany, a které jsou takto i všeobecně přijímány*“. [Hodking, T. 1961: 16]

⇒ Fred Riggs považuje za strany „*všechny organizace, které nominují kandidáty pro parlamentní volby*“. [Riggs, F. 1968: 51]

⇒ Joseph La Palombara a Myron Weiner připouští používání názvu strana jen pro ty „*organizace, které vytváří místní organizace, usilují o volební podporu veřejnosti, plní důležitou roli při výběru a výchově politiků a zaměřují se na uchopení nebo udržení moci buď samostatně nebo v koalici s jinými*“. [La Palombara, Weiner, M. 1966: 29]

⇒ Sigmund Neumann zase definuje strany jako „*organizace v podobě aktivních skupin ve společnosti, které soutěží o veřejnou podporu s jinou skupinou či skupinami zastávajícími odlišné názory*“. [Neumann, S. 1956: 395]

⇒ Čeští autoři přicházejí s obsáhlou definicí: „*Politické strany jsou organizovaná a dobrovolná sdružení většího počtu osob, která se snaží vzájemnou konkurencí ve volbách získat politickou moc, převzít politickou odpovědnost a prosadit svoji politickou vůli. Demokratická strana však při snahách o dosažení těchto cílů respektuje určitá pravidla, ústavní vymezení, práva ostatních stran a užívá nikoliv násilných, ale přesvědčovacích postupů*“. [Čermák, V.; Fiala, P.; Houbal, D. 1994: 52]

Z výše uvedených charakteristik můžeme konstatovat, že klíčovou vlastností každé politické strany je získání politické moci, o kterou usilují prostřednictvím voleb na základě veřejné podpory voličů. Volebním programem a ideologiemi prosazují politické strany společné představy jednotlivých tipů voličů. Podstatnou stránku politické organizace zvané strana tvoří členství. V demokratické společnosti není

občan nucen stát se členem nějaké politické strany, snad proto je většina občanů stranicky neaktivních v určité politické straně.

2.3.1 Funkce politické strany

Bohužel ani zde nenabízí politická analýza jednoznačně uspokojivou odpověď. Podle Michala Klímy plní politické strany v politickém životě demokratických států následující funkce: 1. Sjednocují zájmy a cíle – chtějí-li strany získat přístup do vládních pozic, potřebují získat širokou podporu občanů, a proto musí vymezit široce pojaté hodnoty a cíle. 2.) Plní integrační úlohu - sjednocují společenské zájmy, politická strana dává možnost zájmovým skupinám účastnit se na formování a prosazování stranického programu. Aktivní účast vede k pocitu, že jsou dané zájmy reprezentovány. 3.) Mobilizují a socializují občany, voliče – nejdůležitější funkce stran spočívá v získání nejvyššího počtu hlasů ve volbách. Během volební kampaně předkládají voličům zjednodušený pohled na jednotlivé politické problémy země. Tím voličům umožňují výběr mezi několika politickými alternativami. 4.) Organizují vládu – rekrutují elity a vytváří vládu. Vítězná strana získává právo obsadit vládní pozice, tím si zajišťuje přístup k politické moci a může tak ovlivnit rozhodovací procesy státní politiky. [Klíma, M. 1998: 34-35]

2.3.2 Typologie politické strany

Politické strany lze dělit na základě různých kritérií. Podle Klímy klasifikujeme strany z hlediska vnitřní organizační povahy podle šíře sociální podpory, přístupu k členské základně, výběru lídrů, výběrem kandidátů pro volební účely, způsobu jejich financování a politických cílů. Z hlediska dílčích organizačních prvků se nejčastěji používá dělení stran na základě následujících 4 kritérií: z hlediska sociální podpory, členské základny, výběrem kandidátů a dle stranických cílů. [Klíma, M. 1998: 35]

S. Neumann navazuje na M. Webera a rozpracoval rozlišení stran následně: a.) individuální reprezentace (strany honorační, resp. strany kádrů) b.) sociální integrace (nověji strany mas, případně masové strany). [Říchová, B. 2002: 91]

2.4 Levice X pravice

Levice a pravice nejsou ideologie. Tyto dva pojmy nemají žádnou pevnou definici, ale s jejich pomocí je popisován spor mezi politickými postoji, hodnotami, ideologiemi a programy, mezi politickými stranami, hnutími a skupinami voličů. Nejčastěji užívaným kritériem pro odlišení pravice a levice je postoj, jaký lidé zaujímají vůči myšlence rovnosti, jež je společně se svobodou a mírem jedním ze základních cílů, za které jsou ochotni bojovat. Základem sporu mezi pravicí a levicí jsou sociálně-ekonomické hodnoty – levice považuje za spravedlivou větší rovnost ve společnosti, přesněji stejnou, pravice za spravedlivou větší nerovnost, přesněji rozdílnost. [Bobbio, N. 1996: 86]

Na politické půdě, která je stále složitější začíná být těžší udržet si ostrý tábor ať levicový či pravicový. Demokratické společnosti začínají stále častěji tolerovat existenci mnoha názorových a zájmových, navzájem si konkurujících skupin, které stojí někdy proti sobě, jindy se překrývají, v některých případech jsou provázané, aby se vzápětí oddělily, někdy jsou k sobě vstřícné, jindy se jedna k druhé obrací zády. Tím jakoby se pojem pravice a levice vytrácel a nastupuje prostor pro kombinaci tzv. politický střed.

Podle Heywooda [1992], jsou jednotlivé nejznámější politické ideologie na ose levice-pravice situovány následovně: nejvíce nalevo je komunismus, dále socialismus, ve středu se nachází liberalismus, napravo konzervatismus a na krajní pravici fašismus.

V České republice můžeme za levici označit ČSSD a KSČM, za pravici ODS. KDU-ČSL a SZ jsou strany tzv. politického středu. V politice dochází k situacím, kdy mají levice (ČSSD) i pravice (ODS) tendenci vyloučit existenci politického středu (KDU-ČSL, SZ), ale za některých okolností ho zase berou na zřetel, důkazem jsou volby 2006.

3. Česká politická scéna

V České republice se na politické scéně od roku 1989 střídají u moci dvě největší politické strany, za levici ČSSD (Česká strana sociálně demokratická) a ODS (Občanská demokratická strana) jako nejsilnější česká pravicová strana. Mezi další méně významné politické strany, které působí nebo působily od roku 1989 patří KDU-ČSL (Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová), strana Zelených, US-DU (Unie svobody – Demokratická unie), ODA (Občanská demokratická aliance), KSČM (Komunistická strana Čech a Moravy) a spousta dalších. Nejvýznamnější politické strany, které aktivně působí na politické scéně České republiky si blíže popíšeme v následujících odstavcích. Jedná se o ČSSD, ODS, KDU-ČSL, KSČM a SZ.

3.1 Česká strana sociálně demokratická (ČSSD)

ČSSD patří ke stranám s dlouhou tradicí, jejíž kořeny sahají až do 19. století. V období první republiky patřila k nejsilnějším politickým stranám a podílela se na tvorbě většiny vládních koalic. Po druhé světové válce se nakrátko stala jednou ze stran Národní fronty a v roce 1948 byla násilně spojena s komunistickou stranou. V exilu strana pracovala dále. Po listopadu 1989, navzdory své historii, byla sociální demokracie považována za nově vzniklou stranu. Výrazně prosazovala antikomunistickou politiku. V prvních svobodných parlamentních volbách v roce 1990 ČSSD neuspěla, neboť získala pouze okolo čtyř procent hlasů a nepřekročila tak pěti procentní volební práh. V parlamentních volbách 1992 již ČSSD získala zastoupení ve Federálním shromáždění i České národní radě. V tomto období se ČSSD vyslovovala proti rozdělení československé federace. V únoru 1993 se stává předsedou strany Miloš Zeman po jehož nástupu získala ČSSD dynamiku a velmi rychle se stala nejsilnější opoziční stranou, kdy postupně obsazuje prostor od politického středu doleva. Ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1996 získává ČSSD více než 26% hlasů a stává se druhou nejsilnější stranou. Miloš Zeman se stává předsedou Poslanecké sněmovny. Předčasné volby v roce 1998 znamenají vítězství pro ČSSD. Po neúspěšných pokusech sestavit většinovou vládu s KDU-ČSL a US uzavírá ČSSD s ODS Smlouvu o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice (tzv. opoziční smlouvu), na jejímž základě vzniká

menšinová jednobarevná vláda ČSSD, tolerovaná ODS. Premiérem se stává předseda strany Miloš Zeman. Od konce roku 1998 klesají preference strany a v roce 2000 strana utrpí porážku v krajských volbách. Na jaře 2001 se stává novým předsedou Vladimír Špidla. Ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v červnu 2002 se sociálním demokratům podařilo obhájit vítězství z roku 1998. Vladimír Špidla úspěšně sestavil koaliční vládu ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU. Ale v průběhu let 2002-2004 nastává vnitrostranická krize a klesá voličská podpora. Zlomy v tomto směru představují neúspěch kandidatury Miloše Zemana na prezidenta republiky a rovněž výrazná porážka ČSSD ve volbách do Evropského parlamentu v červnu 2006. Ani nový předseda Stanislav Gross nedokáže ČSSD stabilizovat, i když obnovil koalici s oběma menšími stranami středu. Aféra s nejasným financováním koupě bytu a převážně mlžení ohledně původu peněz vedly ke Grossově pádu a nástupu Jiřího Paroubka. Ten nastoupil do čela ČSSD v květnu roku 2006.

ČSSD je politickou stranou levého středu, jejíž program vychází z programových cílů západoevropských sociálnědemokratických stran. ČSSD podle svých slov usiluje o uplatnění principu svobody, demokracie, sociální spravedlnosti, solidarity a ekologické odpovědnosti cestou parlamentní a přímé demokracie (stanovy ČSSD, čl.2). Dlouhodobým heslem strany je „Lidskost proti sobectví“. ČSSD se hlásí k programu ekologicky a sociálně orientovaného tržního hospodářství. Dále prosazuje odpovědnost státu za zdravotní péči, vzdělávání a sociální služby, státní podporu vědy a výzkumu, oddělení důchodového pojištění od státního rozpočtu, zavedení majetkových příznání, ochranu zaměstnanců a jejich účast na řízení podniků, podporu českému exportu, aktivní roli státu v ekonomice, státní zabezpečení dopravní sítě. Mezi hlavní priority ČSSD patřilo také rychlé začlenění do EU. V souladu s tím vláda Miloše Zemana začala velmi rychle přejímat evropskou legislativu do právního řádu ČR. V minulosti podpořila také vstup země do NATO, který zpočátku podmiňovala souhlasem občanů v referendu. [Vodička, Cabada 2007: 225-227]

Nejsilnější volební zastoupení má ČSSD v průmyslových okresech na západě a severu Čech (zejména pak Děčín, Ústí nad Labem, Most, Chomutov, Sokolov), na severu Moravy a ve Slezsku. Nejméně hlasů naopak získává v Praze.

3.2 Občanská strana demokratická (ODS)

ODS byla založena na jaře roku 1991 v období rozpadu Občanského fóra jako jeden z jeho následovníků. Od vzniku ODS stál v jejím čele Václav Klaus. Tato strana se významně podílela na rozdělení federace, k němuž došlo ve volbách v roce 1992, kdy ODS v koalici s malou křesťansko-demokratickou stranou v těchto volbách zvítězila. Ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1996 ODS opět zvítězila a její předseda Václav Klaus stanul v čele středo-pravicové koaliční vlády. Nešlo však o vládu většinovou, nýbrž menšinovou, která byla závislá na toleranci opoziční ČSSD. Během roku 1996 dochází ke koaličním krizím i krizím v samotné straně a na podzim roku 1997 Klausova koaliční vláda padla. Rozkol v ODS vyvrcholil odchodem části členů, kteří následně ustanovili stranu novou – Unii svobody, jejímž předsedou se stal Jan Ruml. Od počátku roku 1998 byla ODS v opozici. Po krizi ze začátku roku 1998 ODS stabilizovala svoji pozici, což se projevilo relativním úspěchem v předčasných volbách do Poslanecké sněmovny v červnu 1998, ve kterých ODS skončila na druhém místě se ziskem více než 27% hlasů. Byla uzavřena tzv. opoziční smlouva, na jejímž základě vznikla menšinová vláda ČSSD, tolerovaná občanskými demokraty. Tato smlouva zaručila ODS značný podíl na vládní moci, spolurozhodovala o nejcitlivějších politických otázkách a získala řadu vedoucích postů. Ve volbách do poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2002 obsadila ODS druhé místo se ziskem necelých 25% hlasů. Tento výsledek byl chápán jako neúspěch, protože sama strana prohlašovala, že každý jiný výsledek než vítězství je prohrou. V prosinci 2002 se konal mimořádný kongres ODS, kde se jednalo o novém personálním složení. Tak v čele strany vystřídal Václava Klause ostravský senátor Mirek Topolánek. Tomu se podařilo přivést ODS k volebnímu vítězství ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2006. Od ledna 2007 předsedá Mirek Topolánek koaliční vládě pravého středu spolu s KDU-ČSL a SZ.

ODS sama sebe definuje jako pravicovou stranu, stavějící „na konzervativních společenských hodnotách, obohacených řadou liberálních principů zakotvených v klasickém evropském liberalismu“. ODS se vyslovuje pro svobodnou soutěž politických stran, kterou považuje za základ politického systému. Svou politiku staví na individuálních svobodách, podnikavosti, soukromém vlastnictví. Je proti jakémukoliv korporativismu či syndikalismu. Její politika se opírá o tzv. čtyři

poděbradské artikuly z jara roku 1998: soukromí je nedotknutelné, levný stát, nezadlužená budoucnost, solidarita zodpovědných. Na tyto teze ODS navázala komplexním programem Modrá šance, který stavěl zejména na myšlence levného a minimálního státu. ODS je pro jednotný stát, který je omezený svým rozsahem, ale silný v těch oblastech, kde je jeho role nezastupitelná (bezpečnost, ochrana práva, vynucování práva). ODS se vyslovuje proti progresivnímu zdanění, roli státu v ekonomice chápe pouze jako tvůrce stabilního prostředí pro rozvoj soukromé iniciativy. Zahraniční politika ODS je postavena na důsledné „obraně národních zájmů“ a transatlantické spolupráci. ODS prosazovala vstup do NATO. V pohledu na evropskou integraci obhajuje rozhodující roli národních států, staví se proti evropské federalizaci a ztrátě národní identity. Přes tuto poněkud populistickou rétoriku považovala ODS vstup ČR do EU za svoji programovou prioritu a jedinou alternativu. [Vodička, Cabada 2007: 228-230]

Nejsilnější volební zastoupení má ODS v Praze a okolí, v některých dalších velkých městech, v okresech na východě Čech a v některých okresech na východní Moravě.

3.3 Křesťanská a demokratická unie - Česká strana lidová (KDU-ČSL)

Kořeny Československé strany lidové sahají až do 19.století. Jde o jednu z nejstarších českých stran. ČSL se konstituovala po vzniku první Československé republiky spojením křesťansky orientovaných stran, které přetrvaly z období Rakouska-Uherska. V období komunistické diktatury byla ČSL součástí Národní fronty a sloužila jako převodová páka – přispívala k akceptaci režimu mezi katolickým obyvatelstvem. ČSL se výslovně podrobila vedení KSČ a v jejím členstvu i vedení byla řada agentů Státní bezpečnosti. ČSL si zachovala svou existenci i po Listopadu 1989. V prvních parlamentních volbách v roce 1990 uzavřela ČSL volební koalici s Křesťansko-demokratickou stranou (KDU) a dalšími uskupeními. V září téhož roku se předsedou této strany stává Josef Lux a dochází ke sloučení ČSL a KDU. Od této chvíle zní oficiální název strany Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL). Ve volbách 1992 kandidovala strana samostatně a vstoupila do české středo-pravicové vlády Václava Klause i do přechodné vlády federální. Zpočátku se KDU-ČSL hlásila k pravému

středu, ale během následujících let se posouvala stále více do středu a začala usilovat o roli jakéhosi „jazyčku na vahách“, bez něhož nebude možné sestavit žádnou vládu. Tato role se jí skutečně vyplácela, neboť až do roku 1998 měla zastoupení ve všech vládách. V roce 1997 vystoupení KDU-ČSL z Klausovy vlády znamenalo její pád. Po volbách v roce 1998 byl předseda KDU-ČSL blízko postu premiéra, kdy mu tuto funkci nabídla ČSSD. Povolební jednání však skončila uzavřením tzv. opoziční smlouvy a odchodem strany do opozice. Také strana KDU-ČSL se setkává s problémy a to zejména po odstoupení jejího předsedy Josefa Luxe, ze zdravotních důvodů. Od té doby stranou zmítají vnitřní rozpory, které se nejvíce projevíly v opakované volbě předsedy strany v letech 1999-2001. Ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2002 KDU-ČSL kandidovala společně s US-DEU na kandidátní listině Koalice. Ta získala necelých 15% hlasů a obsadila až čtvrté místo, což bylo chápáno jako neúspěch, ale hlavně neúspěch strany US-DEU. Přesto KDU-ČSL nadále deklarovala ochotu spolupracovat s US-DEU v rámci Koalice. Faktický konec této spolupráce přinesla prohra Cyrila Svobody v souboji o vedení strany v roce 2003, kdy podlehl Miroslavu Kalouskovi. Ten dovedl stranu zpět do politického středu, tedy do opozice, jež měla straně umožnit spolupráci jak s ODS, tak s ČSSD. Své pozice vystavěl Kalousek mj. na silné antikomunistické rétorice. Po volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2006 vyjednávala KDU-ČSL s vedením ODS o vytvoření společné koalice se Stranou zelených, následně však potvrdila tajná jednání s předsedou ČSSD Jiřím Paroubkem o menšinové koalici ČSSD a KDU-ČSL s tichou podporou KSČM. Tento manévr znamenal pro Miroslava Kalouska jeho odstoupení z vedení strany. Do čela strany se na přelomu let 2006/2007 prosadila zcela nová postava, senátor a starosta Vsetína Jiří Čunek, který proslul radikálními opatřeními na ochranu veřejného pořádku a zásahy proti tzv. nepřizpůsobivým občanům. Čunkovo působení bylo od počátku paralyzováno jeho korupční aférou.

KDU-ČSL se považuje za reprezentanta západoevropské křesťansko-demokratické politiky jako systému, který „zasahuje svými kořeny nejhluběji do evropského myšlení a evropské civilizace“. Cílem KDU-ČSL je svět, ve kterém žijí svobodní lidé vázaní vzájemnou solidaritou. Staví se do opozice vůči liberálním a sociálnědemokratickým hodnotám. KDU-ČSL prosazuje silnou roli rodiny a dalších přirozených společenství (tj. zejména církví), sociálně-tržní hospodářství, soukromé

vlastnictví, důstojný život pro všechny. KDU-ČSL je také známá svým odporem vůči registrovanému partnerství osob stejného pohlaví, interrupcím a liberální protidrogové politice. KDU-ČSL se zasazovala o vstup ČR do NATO a je také jednou z nejvíce pro-evropských českých stran. [Vodička, Cabada 2007: 230-233]

KDU-ČSL je se svými více než 40 tisíci členy druhou nejpočetnější českou politickou stranou. Nejsilnější postavení má KDU-ČSL na jižní a východní Moravě, Vysočině a ve východních Čechách.

3.4 Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM)

Komunistická strana Čech a Moravy vznikla v roce 1921 spojením levicově radikálních skupin sociálnědemokratických stran. Po druhé světové válce se stala ve volbách roku 1946 s více než 40% hlasů nejsilnější politickou stranou. V roce 1948 nastolila diktaturu, která přetrvala 40 let a vrhla Československo do hlubokého mravního, hospodářského a ekologického úpadku. KSČM je přímou pokračovatelkou předlistopadové KSČ. Ve volbách v roce 1990 KSČM kandidovala v rámci KSČ. V období federace se komunisté stavěli ostře proti rozdělení společného státu a kritizovali celou společenskou transformaci. KSČM je od Listopadu 1989 neustále parlamentní stranou, neboť se jí daří udržet svoji voličskou základnu. Ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1998 získali komunisté 24 mandátů. Přesto je komunistická strana izolována neboť všechny politické strany odmítají s KSČM spolupracovat. Toto stanovisko se nezměnilo ani po úspěchu KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2002, kdy získali 18,5% hlasů. Otevřené spolupráci s KSČM se ostatní politické strany vyhýbají. Tento postoj platí rovněž pro situaci po volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2006, v nichž zisky KSČM poklesly o více než 5% hlasů na 12,8%.

To souvisí zejména s faktem, že komunisté zůstávají ortodoxně komunistickou, antisystémovou stranou, která odmítá současný demokratický politický systém, jenž podle KSČM dává svobodu a demokracii jen bohatým, ale zato „přináší růst zločinnosti, korupce a porušování občanských a sociálních práv“. KSČM se navíc nikdy neomluvila za zločiny své přímé předchůdkyně. Programovým cílem KSČM je socialismus. Program KSČM vychází z marxistické teorie otevřeného dialogu

s mezinárodním komunistickým a levicovým hnutím, novým myšlenkám a poznatkům. [Vodička, Cabada 2007: 230-236]

KSČM se vyslovuje pro zvýšení bezprostředního podílu občanů na rozhodování, široké uplatnění referenda, důslednou odluku církve od státu, zakotvení práva na práci a na bydlení, plnou zaměstnanost. Dále se vyslovuje pro právo na práci, vytváření nových pracovních příležitostí vládou a příslušnými státními orgány, aktivní politikou zaměstnanosti, péče o člena rodiny má být státem placeným vedlejším pracovním poměrem, uznání funkce rodiny a respektování i volby žít v neúplné rodině, podpora rodin s dítětem vyššími přídávky, za mateřskou dovolenou 50% průměrné mzdy, prodloužení rodičovské dovolené na 4 roky, právo na důstojné stáří, minimální důchod nejméně 40% průměrné mzdy. Staví se proti amerikanizaci kultury, výprodeji půdy a podniků cizímu kapitálu. Požaduje přijetí jazykového zákona. Ostře vystupovala a vystupuje proti členství ČR v NATO i EU v jejich současné podobě.

Hlavními volebními regiony komunistické strany jsou okresy na severu a západě Čech, na severní Moravě a ve Slezsku.

3.5 Strana zelených (SZ)

Strana zelených je nejmladší parlamentní politickou stranou v České republice. Do Poslanecké sněmovny parlamentu se její členové probíjeli až po parlamentních volbách v roce 2006, kdy získali 6,3% hlasů a podařilo se jim překročit volební práh. Získali šest poslaneckých mandátů. Stali se tak fakticky prvním neparlamentním subjektem v České republice, jemuž se podařilo do Poslanecké sněmovny proniknout. Zelení se v předvolební kampani i vzhledem k politickým preferencím svého vedení (zejména předsedy strany Martina Bursíka) prezentovali jako středová formace, nabízející alternativní pohled na některé politické, hospodářské i morální otázky. Po volbách pak strana jednoznačně odmítala možnost spolupráce s KSČM a připojila se k projektu středo-pravé koalice společně s ODS a KDU-ČSL. První měsíce společného vládnutí však ukázaly, že v řadě otázek zelení (kteří jsou spíše levicově orientovaní) nenacházejí zejména s ODS společná stanoviska.

Program Strany zelených, který představila pod názvem Kvalita života, lze chápat jako klasický ekologicky orientovaný program, soustředěný zejména kolem konceptu trvale udržitelného rozvoje, tj. preference takového způsobu života společností, jenž se neděje na úkor budoucích generací. Mezi důležité programové body patří v tomto ohledu jak důraz na zlepšení životního prostředí v České republice i v planetárním rozměru (Kjótský protokol, alternativní zdroje energie místo spalování fosilních paliv apod.), tak také negativní postoj k jaderné energetice. Vedle ekologických témat je důležité zmínit výrazně antikomunistický postoj zelených (odmítají spolupracovat s KSČM), byť v sociálních otázkách stojí spíše nalevo (s výjimkou navrhované ekologické daňové reformy, jež mj. počítá s vyšším zdaněním aktivit, jež poškozují životní prostředí). Zelení rovněž propagují širokou decentralizaci politických rozhodnutí včetně referend a lidových iniciativ. Důležitou součástí programu a jednání strany je rovněž důraz na rovné zastoupení mužů a žen. Ten se uvnitř strany projevuje tím, že poměr mužů a žen na kandidátních listinách strany musí být 1:1 či např. tím, že prvním místopředsedou strany musí být osoba odlišného pohlaví než osoba předsedy strany. V oblasti zahraniční politiky podporují zelení větší integraci Evropské unie včetně přijetí „evropské ústavy“; text Smlouvy o ústavě pro Evropu, jenž byl odmítnut v referendech v Nizozemí a Francii, navrhuje přepracovat a předložit v celoevropském referendu k novému hlasování. Důraz kladou zelení rovněž na zahraniční rozvojovou spolupráci, když Českou republiku chápou jako donora zodpovědného za pomoc méně rozvinutým zemím. [Vodička, Cabada 2007: 236-238].

Nejlepších volebních výsledků dosáhla Strana zelených v roce 2006 v Praze a Libereckém kraji.

3.6 Další malé politické subjekty

Vedle výše zmíněných parlamentních politických stran existují v České republice další politické subjekty, které usilují o přízeň voličů. Překonat ale 5% uzavírací klauzuli a dostat se do Poslanecké sněmovny je úkol nelehký a vyžaduje velké časové i finanční úsilí. Přesto se nejedná o úkol nemožný, jak nám dokázala Strana zelených.

Český stranický systém roku 2006 se jeví jako relativně stabilizovaná struktura. Obě velké ideologicky odlišné politické strany – ODS a ČSSD – opakovaně prokázaly relativní stabilitu svého elektorátu, podobně stabilní voličskou základnou disponují rovněž křesťanští demokraté stojící ve středu politického spektra a nabízející tak vysoký koaliční potenciál. Podobným potenciálem se do budoucna zdá disponovat rovněž Strana zelených. Významným faktorem vývoje stranicko-politické soustavy v České republice nadále zůstává vývoj KSČM, která se vyznačuje záporným koaličním potenciálem, tj. výrazně omezuje možnosti demokratických subjektů vytvářet funkční a stabilní vládní koalice. [Vodička, Cabada 2007: 239]

4. Volič

Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let. Překážkou výkonu volebního práva je omezení z důvodu ochrany zdraví lidu a zbavení občana způsobilosti k právním úkonům. Volební právo mají všichni občané České republiky, bez ohledu na to, zda mají bydliště na území státu či nikoli. Pro volby do Poslanecké sněmovny je umožněno občanům volit na zastupitelských úřadech ČR. [www.psp.cz/docs/texts/elections.html]

Volební právo v parlamentních volbách moderních demokratických států říká, že každý člověk má jeden hlas se stejnou hodnotou. Tím se zajišťuje svobodná účast a rovný podíl všech občanů na správě státu a společnosti.

Při každých volbách musejí voliči učinit dvě rozhodnutí: za prvé zdali jít volit, a za druhé, kterou stranu ve volební místnosti podpořit [Campbell a spol 1960: 89]. Účast českých voličů se liší z hlediska věku, rodinného stavu, pocitu politické efektivity, stranické příslušnosti, pocitu užitečnosti z volby určité strany, sledování kampaně a znalostí o politice.

Jednotlivé voliče můžeme rozdělit do 4 skupin:

1. **Stabilní voliči**, jinými slovy voliči rozhodnutí či loajální. Chodí pravidelně volit a volí vždy tu samou stranu. Jsou zastoupeni převážně ve skupině důchodců a podnikatelů. Jejich dalším rysem je, že mají blízko k některé politické straně a kampaň své strany sledují jen z důvodu zájmu o politickou

stranu. Lidé, kteří se sami řadí do vyšších sociálních tříd, bývají častěji rozhodnutými voliči než ti, kteří se sami zařazují do nižší sociální třídy. Hlasování na základě třídy či stranické identifikace předpokládají, že je volič buď v mládí socializován k volbě konkrétní strany (stranická identifikace) či na základě své sociálně-ekonomické pozice získá určité predispozice k hlasování pro konkrétní stranu. V tomto případě vždy mluvíme o loajálním voliči. Nejstabilnější voliče má ODS a KSČM.

2. **Neloajální voliči** – jsou ti, kteří v jedné volbě hlasují pro stranu A a v dalších pro stranu B. Tito voliči se pravidelně účastní voleb, ale mění stranu, kterou podporují.
3. **Nerozhodnutí voliči** – jsou voliči, kteří se jednou voleb zúčastní a podruhé ne. Zde je důležité, která strana dokáže takového voliče přetáhnout na svou stranu. Z hlediska politického marketingu reprezentují nerozhodnutí voliči jednu z nejdůležitějších cílových skupin, o jejíž hlasy usilují všechny politické strany. Kdo je to vlastně nerozhodnutý volič? Nerozhodnutý volič převažuje ve skupině základní vzdělání, kam také spadají studenti a právě ti jsou mezi nerozhodné voliče řazeni. Podle ekonomického postavení jsou početněji zastoupeni mezi nezaměstnanými, studenty, osobami v domácnosti, ale i zaměstnanými.
4. **Voliči nestabilní**, též nevoliči. Lze o nich říci, že se voleb nikdy nezúčastní. Neúčastní se protože mají pocit, že na politický proces nemají žádný vliv. Neúčast je především „dobrovolná“, kdy se nevoliči do volební místnosti nedostaví, protože se cítí odcizeni stranickému systému. Vědomé rozhodnutí nejít volit, které je často dlouhodobé povahy, je nejspíše důsledkem vnímání politických skandálů a z toho plynoucí nedůvěry v politické instituce. [Lebeda, Linek, Lyons, Vlachová 2007: 5]

Lidé volí, pokud ve své volbě vidí nějaký smysl a očekávají z ní nějaký užitek. Lidé mají například silnější motivaci přijít k volbám, pokud předvolební výsledky veřejného mínění naznačují, že volby dopadnou příliš těsně, nebo naopak pokud se zdá, že někdo zvítězí příliš hladce. Volí také častěji, pokud cítí subjektivní nebo objektivní užitek plynoucí z takové volby. Například odvrácení určitého politického „nebezpečí“ lze chápat jako užitek. Pro voliče je racionální a zcela běžné se o politických záležitostech neinformovat. Vzhledem k tomu, že volič disponuje jen

jedním hlasem, je získávání, hodnocení a určité třídění informací obvykle nákladné. Každý volič má mnoho svých starostí, přičemž politika není zpravidla mezi nimi na prvním místě. Někteří lidé mají o politické informace větší zájem, mají zřetelně zformovaný politický postoj a ve srovnání s ostatními i větší neformální politický vliv. Pro takové voliče znamená neúčast ve volbách spíše ztrátu, pocit nevyužitě příležitosti. Názorově vyhranění voliči volí zpravidla i tehdy, když většina potencionálních voličů se rozhodne se voleb neúčastnit. [Matějů, Vlachová 2000: 228]

5. Faktory ovlivňující voliče při výběru politické strany

Volební chování bývá zpravidla vysvětlováno jednak sociálně-ekonomickými charakteristikami voličů (sociální třída, status, příjem, sociální identifikace), jednak jejich politickými postoji či hodnotami (skutečnými i deklarovanými). Tyto dvě skupiny navzájem propojených faktorů vytvářejí politicko-psychologické vazby voličů ke stranám či politikům.

5.1 Jednotlivé aspekty vlivu

Existuje celá škála proměnných: vysoký příjem, vzdělání či politické znalosti, život ve stabilní domácnosti, silné náboženské přesvědčení, které jsou relevantní pro vysvětlení volebního chování občanů.

Tím nejvýznamnějším aspektem je přesvědčení, že jít k volbám má smysl. Jedná se o míru přesvědčení, že odevzdání hlasu může skutečně změnit, že záleží na tom, která strana vládne, a že respondent se cítí reprezentován alespoň jednou z politických stran či jejími vedoucími představiteli. Proto nejdůležitější důvod, proč se čeští občané účastnili voleb, byl, že měli pocit uplatnění svého vlivu a účinného zastoupení v parlamentu a přáli si uplatnit své právo volby. [Lebeda, Linek, Lyons, Vlachová 2007: 80]

5.1.1 Sociální třída

Vliv sociální třídy na volbu politické strany je bezesporu jedním z nejdůležitějších faktorů, který na voliče působí. Jedná se o velmi ostře sledovaný aspekt, který diferencuje volební chování. Vztah mezi sociální třídou a volebním chováním byl prokázán mnoha studiemi.

S třídní strukturou vždy souvisela struktura politických ideologií a politických stran. Komunismus a socialismus reprezentoval vždy názory levice, tedy třídy dělnické. Naopak liberalismus a konzervatismus jsou ideologie pravicově orientované a jsou reprezentovány střední a vyšší třídou.

Lidé sociálně slabší, např. dělníci mají tradičně větší sklon k levicovým názorům, lidé v rutinních nemanuálních profesích tíhnou ke středu, odborníci spíše preferují pravice a nejvíce vpravo jsou samostatně výdělečně činní občané. Důchodci jsou hned po skupině dělníků a zemědělců další, kteří preferují levici před pravici. Jsou totiž závislí na sociálním státu a jeho přerozdělování financí. Závěrem můžeme říci, že vztah mezi třídou a volebním chováním je založen na předpokladu, že voliči tíhnou k volbě strany, která je přirozená jejich sociální třídě.

5.1.2 Vzdělání

Vzdělání patří bezpochyby mezi faktory, které působí na štěpení volebního chování. V naší zemi po roce 1989 stále platí, že voliči s nižším vzděláním tj. nanejvýše vyučení inklinují spíše k levici a voliči s vyšším vzděláním inklinují spíše k pravici.

Studující a mladí lidé jsou často politicky nevyprofilovaní, k volbám buď nejdou a nebo inklinují k pravicovým politickým stranám. Na mladé voliče pozitivně působí strany s nižším věkovým průměrem politiků např. Strana zelených.

5.1.3 Náboženské vyznání

Náboženství rovněž hraje roli v chování voličů. Jeho význam a hlavně tolerance různých vyznání bývají v každé zemi trochu jiné, což je často podmíněno historicky nebo dáno tradicí. I u nás má náboženské vyznání významný vliv, i když menší než

jiné faktory. Nejde však o to, k jaké víře se volič hlásí, ale zda se hlásí, nebo ne. Voliči, kteří jsou bez vyznání preferují levici, voliči nějakého vyznání, mezi nimiž tvoří voliči římskokatolického vyznání drtivou většinu preferují pravici.

5.1.4 Věk voliče

Věk voliče a volba mezi levicí a pravicí jsou mezi sebou úzce propojeny. Nedá se ovšem říci, že by preference levice rostly s věkem. Starší voliči jsou více nakloněni levici než mladší. Tato zkušenost není nová, je doložena mnoha šetřeními. Od samého počátku mladší generace měly větší pochopení pro změny, protože cítily, že spíše získávají než ztrácejí, zatímco u starších tomu bylo naopak. Je zajímavé, že rozdíl v chování věkových skupin se projevuje více u mužů než u žen. Úroveň politických zkušeností indikovaná věkem respondenta potvrzuje, že mladí lidé volí méně často než generace jejich rodičů či prarodičů.

5.1.5 Pohlaví

Pokud jde o vliv pohlaví, ukazuje se, že ženy jsou více nakloněny pravicovým stranám, muži levicovým. Rozdíl ve volebním chování mužů a žen není velký, ale je významný. Mezi pravicovými voliči je to tak, že ženy upřednostňují KDU-ČSL před ODS, u mužů je tomu naopak. Důvodem tohoto chování může být fakt, že KDU-ČSL je vnímána jako strana hájící zájmy církve katolické, kladoucí důraz na rodinu, ke které více tíhnou ženy než muži.

5.1.6 Velikost místa bydliště

Náklonnost k pravicovým politickým stranám výrazně roste s velikostí místa bydliště. Tento fenomén je obecně platný. Jeho důvodem může být například skladba obyvatel venkova či menších měst, kde je málo tradičních voličů pravice, větší hrozba nezaměstnanosti a z ní plynoucí závislost na přerozdělování, nižší životní úroveň apod.

Výsledek rozhodování mezi levicí a pravicí je výrazně jiný pro voliče Prahy, ze severních Čech nebo ze severní Moravy nebo z jiných oblastí České republiky. Podílí se na tom zřejmě celková sociální a demografická situace v daném území, skladba

obyvatelstva podle převažujícího typu obživy, vzdělání, míra nezaměstnanosti, životní úroveň, ale i tradice.

5.1.7 Media

Údaje o volební podpoře publikované v médiích mají vliv na volební rozhodování občanů a mohou ovlivnit výsledky voleb. „V roce 2006 byly předvolební výsledky chybně interpretovány např. deníkem Právo či Mladou frontou DNES“ [Lebeda 2007: 52]. Přitom publikované výsledky jsou pro mnohé voliče vodítkem, které berou v úvahu při svém volebním rozhodnutí.

Co může dále diváka prostřednictvím televize ovlivnit. Jsou to různé ankety ať telefonické či sms hlasování během předvolebních diskusních pořadů. Část veřejnosti nerozlišuje mezi anketou a reprezentativním výzkumem a výsledky z obou zdrojů jim mohou připadat věrohodné. Do jaké míry mohou výsledky takových nerepresentativních a někdy i manipulovaných anket zpětně ovlivňovat veřejné mínění a předvolební preference.

Smyslem předvolebního vysílání médií by mělo být sdělování pravdivých a ověřených informací, mezi něž mohou pochopitelně patřit i informace o postojích a mínění veřejnosti. Ankety však sociální realitu nejenže neměří, ale jejich zveřejňování může sociální realitu spoluutvářet. Toho by se měla média vyvarovat, zvláště pak, jedná-li se o média veřejné služby.

Pravidelné zjišťování politických postojů, nálad a preferencí se stalo v období před volbami velice atraktivní a o výsledky je velký zájem nejen ze strany médií a veřejnosti, ale také z řad politických aktérů vstupujících do volební soutěže. Aktuálně zveřejňované výsledky výzkumu preferencí jednotlivých stran mohou průběžně ovlivňovat preference veřejnosti a mohou mít podíl na konečném rozhodnutí voličů.

5.1.8 5% uzavírací klauzule

5% uzavírací klauzule může mít psychologický dopad, voliči jsou do značné míry opatrní a mnoho z nich nechce dát svůj hlas straně, jejíž šance na zvolení jsou malé.

Hlas by tak propadnul. Informace v médiích o poklesu volební podpory malé strany pod pět procent tak mohou vést k odlivu voličů směrem k jiné straně, která má zvolení jisté, a stát se tak nebezpečnou zbraní, pomocí níž lze ovlivnit volební soutěž. Pro některé občany může být klauzule i důvodem volební neúčasti. Než aby jejich hlas pro malou stranu propadnul a nebo aby jej dali větší straně, o které nejsou přesvědčeni, raději nepřijdou k volbám.

5.1.9 Kampaň jednotlivých politických stran

Kandidáti, politické strany a další různé organizace se snaží během volební kampaně voliče mobilizovat k účasti. K tomu využívají volební kampaň, jako zdroj informací a podnětů. Např. těsně před volbami v roce 2006 proběhla řada mediálních kampaní, které měly k účasti ve volbách přesvědčit mladé voliče, jelikož se předpokládalo, že u této skupiny bude malá účast. Kampaň „Rozhodněte to“ trvala od 1. května do 1. června a zahrnovala řadu šesti krátkých reklamních spotů v televizi, kině a na Internetu. Volební kampaň představuje pro mnoho voličů zdroj informací a podnětů, kterou stranu podporovat a jít volit.

5.1.10 Stranická identifikace

Stranictví je to, co motivuje občany odevzdat ve volbách svůj hlas. Pravděpodobnost hlasování pro určitou stranu roste s vyšší mírou stranické identifikace. Voliči, kteří jsou pevně rozhodnuti dlouho před začátkem voleb a kampaně jsou zpravidla nejvíce stranicky vyhranění a jsou dopředu spjati s určitou politickou stranou.

„Data z České volební studie 2006 naznačují, že je to především stranictví, co motivuje občany odevzdat ve volbách svůj hlas“ [Linek, Lyons 2007: 73].

5.1.11 Volební program

Vliv volebního programu na rozhodování voliče je bezesporu důležitým faktorem, který je, ale závislý na mnoha dalších aspektech. Podstatnou roli zde hraje věk respondenta, jeho vzdělání a hlavně jeho ochota volební program přečíst a ztotožnit se s ním. V dnešní době mnoho voličů spoléhá na média, která jim jednotlivé programy shrnou do základních bodů, pro voliče srozumitelných. Samotný volič si ale neuvědomuje, že může dojít ke zkreslení daného programu, který může mít pro

voliče odlišný význam. Mnoho voličů volební program své strany vůbec nezná a spoléhá pouze na identifikaci stran pomocí nálepky levice či pravice.

Uvedeme-li příklad stěžejních priorit volebních programů dvou nejsilnějších politických stran z voleb 2006, zjistíme, že politická strana ČSSD se prezentovala heslem Jistoty a prosperita, v programu měla obranu sociálních výhod s minimem reforem. Naopak ODS ve svém volebním systému slibovala velké množství reforem počínaje daňovou a důchodovou reformou, přes reformu sociálních dávek až po zdravotnictví. Zatímco ČSSD hovořila o rovnosti, ODS zdůrazňovala svobodu volby a odpovědnost občanů za svůj život.

5.1.12 Dosavadní působení politické strany

Na rozhodování volby politické strany má rovněž vliv výkonnost a zkušenost s předchozí vládou stranou. Prezentace všech členů vedoucí strany v médiích i na veřejnosti, skandály, průběžné průzkumy oblíbenosti členů, realizace reforem a naplňování volebního programu jsou okolnosti působící na voliče v následujících volbách.

5.1.13 Lídr politické strany

Lídr politické strany je osobnost, která prezentuje danou politickou stranu, její volební nabídku a má napomoci voliči, aby se s ním i s politickou stranou mohl identifikovat. Negativní vliv na voliče mohou mít skandály lídrů nebo významných činitelů, které se mohou odrazit v poklesu počtu voličů.

5.1.14 Samotný volební systém

Ve volbách roku 2006 způsobil volební systém to, že ačkoliv koalice složená z ODS, KDU-ČSL a SZ získala více hlasů než konkurenční levicové strany ČSSD a KSČM, oba bloky (jak pravicový tak levicový) získaly rovný počet mandátů to jest 100.

„Neschopnost českého volebního systému přinést rozhodné volební výsledky může mít negativní dopad na voličskou účast vzhledem k asymetrii vztahu mezi hlasy a mandáty, zdlouhavému povolebnímu vyjednávání a nestabilním vládám s pouze slabou většinou“ [Šaradín 2007: 32-4, Outlý 2007: 142-50].

5.1.15 Pocit politické efektivity

Nejvýznamnějším samostatným rozhodujícím faktorem, proč jít k volbám je pocit politické efektivity, tj. míra přesvědčení, že odevzdání hlasu může skutečně něco znamenat, že záleží na tom, která strana vládne, a že respondent se cítí reprezentován, alespoň jednou z politických stran či jejími vedoucími představiteli. Proto nejdůležitější důvod, proč se čeští občané účastnili voleb, byl, že měli pocit uplatnění svého vlivu a účinného zastoupení v parlamentu a přáli si uplatnit své právo volby [Linek, Lyons 2007: 80].

5.1.16 Vliv rodičů a okolí

Volba občana je ovlivňována prostředím v jakém vyrůstal, politickou aktivitou a postoji rodičů i svého blízkého okolí. Občané, kteří např. vyrůstali v sociálně slabé rodině, bývají předurčeni k volbě levicových stran a opačně. Náboženská výchova rodičů může rovněž sehrát významnou roli - viz faktor Náboženství

5.1.17 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost se očekávaně pojí s nižší účastí ve volbách. Nezaměstnaní občané se cítí odcizeni politickému procesu, a proto se účastní voleb méně častěji než jejich zaměstnaní spoluobčané.

Faktorů ovlivňujících volbu lze jistě nalézt i více, tyto však patří k nejvýznamnějším. Každý občan je ve své volbě ovlivněn jedním nebo více faktory. Jejich významností a provázaností se budeme zabývat v praktické části práce.

6. Kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření

V praktické části práce se pokusíme potvrdit či vyvrátit stanovenou hypotézu, že pravicové strany jsou preferovány podnikatelskými a ekonomicky silnějšími voliči, zatímco levicové strany upřednostňují ekonomicky slabší voliči hledající sociální jistoty.

Sociologický průzkum byl proveden metodou dotazníkového šetření mezi náhodně vybranými občany. Šetření bylo dobrovolné, anonymní, nebyla uváděna jména a ani adresy dotázaných. Forma dotazníku, distribuce a sběr proběhl elektronickou cestou.

Osu dotazníku tvořilo 16 otázek, které můžeme rozdělit do dvou skupin. V první části byli respondenti dotazováni na socio-demografické a ekonomické znaky: pohlaví, vzdělání, rodinný stav, úroveň vzdělání, do jaké sociální třídy se subjektivně řadí, zaměstnanecký status, náboženské vyznání a měsíční příjem. Cílem těchto otázek bylo zjistit demografické údaje o voliči, jaké je jeho rodinné i ekonomické zázemí. Druhá sada otázek se týkala voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2006, účasti voliče při volbách a zjištěním potenciálního výsledku voleb pro případ, že by se volby uskutečnili dnes. Respondenti byli dotazováni na jednotlivé aspekty, které je ovlivňují při výběru politické strany a na stupnici 1 až 10 těmto aspektům přiřazovali významnost. Cílem těchto otázek bylo zjistit pravidelnou či nepravidelnou účast voličů při volbách do Poslanecké sněmovny a hlavně zjistit, které aspekty je při volbách ovlivňují nejvíce a které mají vliv minimální.

Dotazníkové šetření bylo tzv. reprezentativní, jehož výsledkem je zachycení celé populace. Schopnost výběru „reprezentovat“ celek závisí na: a) počtu dotazovaných, b) metodě výběru. Přesnost měření však ovlivňuje i řada dalších faktorů, jako jsou možnost výběru respondentů z celé cílové populace, způsob zpracování dotazníku a otázek, míra schopnosti zastihnout a skutečně dotazovat vybrané jedince, úroveň provedení dotazování apod.

Přesnost reprezentativního šetření je závislá na velikosti vzorku, což již v úvodu může znamenat problém.

V dalších kapitolách se zaměříme na vyhodnocení jednotlivých faktorů na základě informací, získaných z dotazníků. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 72 respondentů.

6.1 Vzdělání a ekonomická situace voličů

Jedním z nejdůležitějších faktorů, který charakterizuje voliče a jeho zaměření k pravici či levici, je dosažené vzdělání a výše příjmu.

Podle dat z povolebního výzkumu samostatní a vyšší odborníci volí mnohem častěji ODS, kvalifikovaní dělníci KSČM a polokvalifikovaní a nekvalifikovaní ČSSD a KSČM. Největší šance volit ODS byla u vyšších odborníků, naopak největší šance volit ČSSD existuje u dělníků. [Lebeda, Linek, Lyons, Vlachová 2007: 144]

Tabulka č.1 Vliv ekonomické situace a dosaženého vzdělání při výběru politické strany

Poslední Volby 2006									
Vzdělání	Příjem	ODS	ČSSD	SZ	KDU- ČSL	KSČM	nevolil	ostatní	Celkový součet
vysokoškolské	do 21.000 Kč	4	0	1	0	0	0	0	5
	do 50.000 Kč	13	3	2	0	0	1	0	19
	do 100.000 Kč	5	0	0	0	0	0	0	5
střední s maturitou	do 21.000 Kč	1	2	3	2	1	1	0	10
	do 50.000 Kč	9	2	5	0	0	0	1	17
	do 100.000 Kč	0	0	1	0	0	0	0	1
střední bez maturity	do 21.000 Kč	0	1	1	1	1	1	2	7
	do 50.000 Kč	0	1	0	0	0	0	0	1
	do 100.000 Kč	1	0	0	0	0	0	0	1
základní vzdělání	do 21.000 Kč	0	2	1	1	0	2	0	6
	do 50.000 Kč	0	0	0	0	0	0	0	0
	do 100.000 Kč	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkový součet		33	11	14	4	2	5	3	72

Zdroj: Dotazníkové šetření

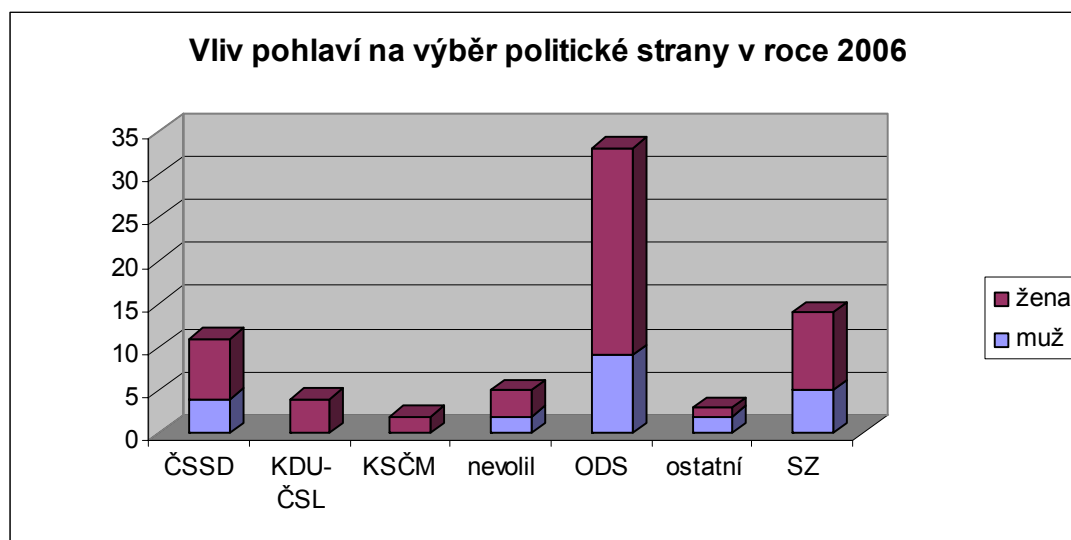
Z výše vyhodnocených dat můžeme vyvodit následující závěr. Vysokoškolsky vzdělaní respondenti a respondenti se vzděláním středoškolským s maturitou, s vyšším měsíčním příjmem převážně volí liberálně konzervativní ODS a Stranu zelených. Štěpení voličů a inklinace ke stranám jiným je minimální. Naopak voliči se vzděláním základním či středním bez maturity, s nižším měsíčním příjmem, preferují stranu sociálně demokratickou ČSSD. Tito voliči jsou daleko více roztrženi v jednotlivých politických stranách a nevolí ODS.

6.2 Vliv pohlaví na volbu politické strany

Data z roku 2006 neukázala zásadní rozdíly ve volením chování mužů a žen, vyjímá lidovců u kterých se prohloubil převažující podíl žen. KDU-ČSL tradičně bývala podporována více ženami, což dnes může být posíleno stárnutím jejího voličstva, jež se tak kvůli obecné převaze žen mezi nejstaršími občany projevuje i feminizací lidoveckého elektrolátu. [Lebeda, Linek, Lyons, Vlachová 2007: 8]

Na dotazníkovém šetření, v níže uvedeném grafu můžeme vidět, že ženy opravdu upřednostňují pravici, ale nikoliv KDU-ČSL, ale převážně ODS. Je to dáno tím, že oslovení respondenti, byli převážně mladí svobodní lidé, kterým se volební program KDU-ČSL nemusí zamlouvat z důvodu nepřijatelnosti jejich volebního programu viz. jejich přístup k interrupci, registrovanému partnerství atd.

Graf č. 1 Vliv pohlaví na volbu politické strany

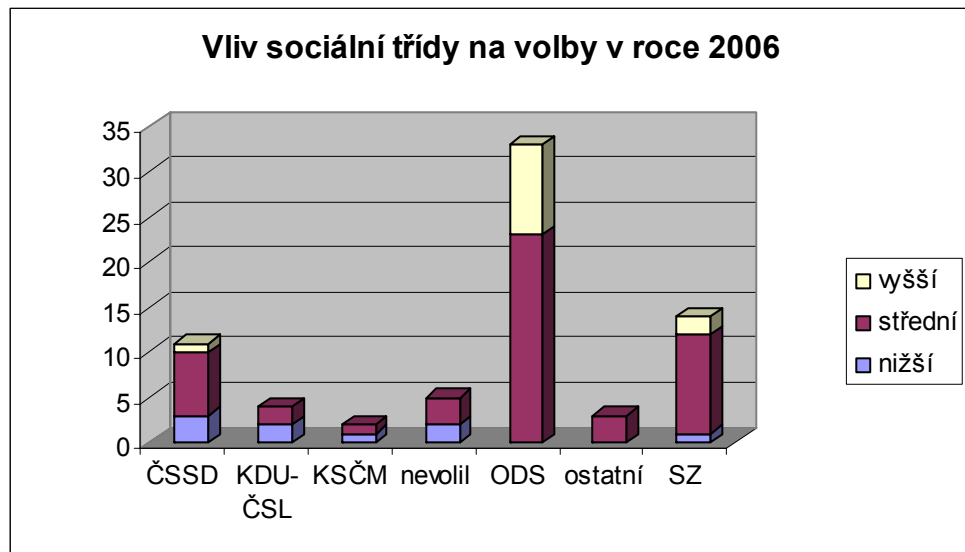

Zdroj: Dotazníkové šetření

6.3 Vliv sociální třídy

Podíváme-li se na subjektivní vnímání sociální třídy a na to, kterou politickou stranu voliči volili, jednoznačně vyšší střední třída volí ODS a jsou pouze pravicově orientovaní, zastoupení střední třídy převládá rovněž u pravice, ale již s příklonem ke středo-pravým stranám. Nižší střední třída nejčastěji volí levicovou stranu ČSSD, je mnohem více nestabilní a nalezneme ji ve všech stranách vyjma ODS.

Graf č. 2 Subjektivní vnímání sociální třídy

Zdroj: Dotazníkové šetření

6.4 Věk respondentů

Vztah mezi volebním chováním a věkem respondentů je dalším důležitým indikátorem při volbě politické strany.

„Pro ODS – podobně jako v předchozích volbách – častěji hlasují voliči z nejmladší a střední věkové kategorie (od 18-54 let), s vyšším vzděláním a z nejvyšší příjmové skupiny. Strana zelených nahradila svým způsobem stranu US a ODA, volili jí voliči svobodní, v nejmladší věkové kategorii (18-34 let). Přesným opakem voličů ODS jsou voliči KSČM. Jsou starší, nadprůměrně zastoupení v kategorii nad 55 let a zejména od 65 let výše, s nižším vzděláním (základním, středním bez maturity) a nižších příjmových skupin. Mezi důchodci je nejčastěji volenou stranou ČSSD, za ní následuje KSČM a nadprůměrně volí i stranu KDU-ČSL. Voliči KDU-ČSL vyjadřují podobné trendy, jako jsme popsali u voličů KSČM. I ČSSD častěji podporují voliči předdůchodového a důchodového věku, s nižším středním vzděláním a spíše podprůměrnými příjmy“. [Lebeda, Linek, Lyons, Vlachová 2007: 7]

Výsledky dotazníkového šetření sice potvrzují, že mladší voliči převažují v pravicových stranách a důchodový věk je zastoupen ve stranách levicových, nicméně k prokazatelnosti je nezbytný větší vzorek dotázaných.

Tabulka č. 2 Vliv věkové kategorie na výběr politické strany

Věk	ODS	ČSSD	SZ	KDU-ČSL	KSČM	ostatní	nevolil	Celkový součet
18-26 let	6	2	2	0	0	0	0	10
27-36 let	20	3	7	1	0	2	2	35
37-46 let	5	1	3	0	0	0	0	9
47-56 let	1	3	2	0	1	0	2	9
57-64 let	1	1	0	2	0	1	1	6
65+ let	0	1	0	1	1	0	0	3
Celkový součet	33	11	14	4	2	3	5	72

Zdroj: Dotazníkové šetření

6.5 Rodinný stav

Z hlediska rodinného stavu souvisí odlišnost podpory SZ a do určité míry i KSČM a KDU-ČSL s věkovým složením jejich voličů. Zatímco Stranu zelených často podporují ještě svobodní mladí lidé, naopak KDU-ČSL a KSČM častěji volí již samostatně žijící, především starší ovdovělé ženy. [Lebeda, Linek, Lyons, Vlachová 2007: 9]

Dotazníkové šetření tyto závěry nepotvrzuje. Zastoupení svobodných a ženatých respondentů bylo 50 na 50% a rovněž jejich preference vychází u jednotlivých stran v podobném poměru.

Tabulka č. 3 Vliv rodinného stavu na volbu politické strany

Rodinný stav	ODS	SZ	ČSSD	KDU-ČSL	KSČM	ostatní	nevolil	Celkový součet
svobodná	18	8	6	0	0	2	1	35
ženatý/á	15	6	5	4	2	1	4	37
Celkový součet	33	14	11	4	2	3	5	72

Zdroj: Dotazníkové šetření

6.6 Zaměstnanecký status

„Mezi studujícími získávají velkou podporu ODS a SZ, mezi zaměstnanci ODS a ČSSD. Skupiny samostatně výdělečně činné volí ODS. U starší generace je obecně

nižší vzdělanost a zároveň přechod ze zaměstnaneckého statusu do důchodového věku přináší pokles příjmů, proto se přiklání k levicově smýšlejícím politickým stranám jako je ČSSD a KSČM. Podnikatelé volí jednoznačně ODS“. [Lebeda, Linek, Lyons, Vlachová 2007: 7]

Dotazníkové šetření prokázalo, že studující volí pravicové strany, stejně jako podnikatelé. Osoby pracující na plný úvazek upřednostňují ODS, SZ a ČSSD. Důchodci preferují ČSSD, KSČM i KDU-ČSL.

Tabulka č. 4 Vliv zaměstnaneckého statusu na výběr politické strany

Zaměstnanecký status	ODS	ČSSD	SZ	KDU-ČSL	KSČM	ostatní	nevolil	Celkový součet
studující	1	0	2	1	0	0	0	4
plný úvazek	29	9	11	1	1	3	5	59
podnikatel	3	1	1	0	0	0	0	5
důchodce	0	1	0	2	1	0	0	4
Celkový součet	33	11	14	4	2	3	5	72

Zdroj: Dotazníkové šetření

6.7 Vliv víry na volbu politické strany

„Další indikátor, který má vliv na volbu politické strany je **religiozita** občanů a s ní související návštěva bohoslužeb. Podpora KDU-ČSL je koncentrovaná mezi voliči, kteří velmi často navštěvují bohoslužby, a naopak téměř žádný volič, který bohoslužby nenavštěvuje, nehlasoval pro KDU-ČSL“. [Lebeda, Linek, Lyons, Vlachová 2007: 9]

Z dotazníkového šetření překvapivě vyplývá, že věřící nevolí převážně KDU-ČSL, většina volila ODS a Stranu zelených. Důvodem tohoto překvapení může být fakt, že v dnešní době je nutné rozlišovat mezi aktivními věřícími a těmi, kteří víru udávají, ale aktivně mezi věřícími nepůsobí. Pouze charakteristika věřící tedy automaticky nepředurčuje volbu KDU-ČSL. U aktivních věřících je volba této politické strany více pravděpodobná, než u tzv. věřících pasivních. Další důkaz tohoto tvrzení nalezneme v následující kapitole zabývající se kvalitativním dotazníkovým šetřením u respondenta číslo 2. Pokud však voliči volí KDU-ČSL, jsou převážně věřící.

Tabulka č. 5 Vliv víry na volbu politické strany

Religiózní vliv								
Náboženské vyznání	ODS	ČSSD	KDU-ČSL	SZ	KSČM	ostatní	nevolil	Celkový součet
bez vyznání	26	7	1	9	2	3	3	51
věřící	7	4	3	5	0	0	2	21
Celkový součet	33	11	4	14	2	3	5	72

Zdroj: dotazníkové šetření

6.8 Aspekty, které vedou voliče ke změně politické strany

Další otázka v dotazníku se ptala respondentů na důvod, proč by změnili politickou stranu, kdyby se volby do Poslanecké sněmovny konaly dnes. Na co kladou důraz a co je naopak zaručeně neovlivní.

Tabulka č. 6 Aspekty, které vedou voliče ke změně politické strany

	Změna sociální situace	Zkušenost s vládnoucí stranou	Image strany	Naplnění volebního programu	Zkušenost s opoziční stranou
ANO	3	35	11	18	14
NE	38	6	30	23	27
Významnost	7%	85%	27%	44%	34%

Zdroj: Dotazníkové šetření

Shrneme-li si fakta, 31 respondentů ze 72 volí stejnou stranu, u nich můžeme předpokládat, že se jedná o voliče loajální, pravidelně volící tutéž politickou stranu. Zbylých 41 respondentů volí stranu jinou a na ně se vztahují následující fakta:

- ⇒ změna sociální situace získala pouze 7% - její vliv je zanedbatelný
- ⇒ v 85% jsou respondenti ovlivněni zkušeností s vládnoucí stranou
- ⇒ v 44% je ovlivňuje naplnění volebního programu
- ⇒ v 34% jsou ovlivněni zkušeností s opoziční stranou
- ⇒ v 27% působí na respondenty image strany

Nejsilnějším aspektem, který ovlivňuje voliče v případě změny volby politické strany je zkušenost s vládnoucí stranou, dále pak naplnění volebního programu a zkušenost s opoziční stranou. Ostatní dotazované faktory jsou spíše okrajové.

6.9 Jednotlivé aspekty působící na voliče

Zásadní otázka celého dotazníkového šetření byla zaměřena na aspekty, které nejvíce a které nejméně ovlivňují voliče při výběru politické strany. Na škále jedna až deset měli vybrat jedno číslo, které nejlépe vystihuje vliv daného aspektu. Číslo jedna žádným způsobem voliče neovlivňuje. Číslo 10 ho ovlivňuje způsobem maximálním.

Tabulka č. 7 Aspekty ovlivňující volbu politické strany

Souhrn aspektů ovlivňujících volbu politické strany						
	Media	Rodiče a okolí	Volební program	Volební kampaň	Lídr politické strany	Dosavadní působení politické strany
Součet bodů	515	256	475	371	485	542
Významnost	72%	36%	66%	52%	67%	75%
Průměrná známka	7	4	7	5	7	8

Zdroj: Dotazníkové šetření

Největší známku získal aspekt „dosavadní působení politické strany“. Je patrné, že lidé politickou scénu sledují a to jak daná strana působí, voliče ovlivňuje maximálním způsobem. V těsném závěsu jsou další tři aspekty, které získaly stejnou známku: jedná se o media, volební program a o lídra politické strany. Můžeme konstatovat, že všechny tyto aspekty se navzájem prolínají. Sympatie k lídrům politických strany mají velký význam, stejně jako naplnění volebního programu. Nejmenší a tedy zanedbatelný vliv mají rodiče či okolí.

6.10 Vliv volebního kraje na volbu politické strany

Respondenti byli celkem z deseti krajů, 4 kraje nebyly zastoupeny vůbec. Největší zastoupení respondentů bylo z Prahy, Středočeského kraje a kraje Morasko-slezského. V Praze dle očekávání zvítězila jednoznačně ODS. Krajské charakteristiky se v dotazníkovém šetření nepotvrdily vlivem malého vzorku respondentů.

Tabulka č. 8 Vliv volebního kraj

Kraj	ODS	SZ	ČSSD	KDU- ČSL	KSČM	ostatní	nevolil	Celkový součet
Jihočeský	2	3	0	1	0	0	0	6
Jihomoravský	1	0	2	1	0	0	0	4
Královohradecký	1	1	0	0	1	0	1	4
Moravsko-slezský	0	1	3	0	1	2	3	10
Olomoucký	1	0	0	0	0	0	0	1
Praha	21	6	3	0	0	0	0	30
Středočeský	4	3	3	1	0	1	1	13
Ústecký	1	0	0	0	0	0	0	1
Vysočina	0	0	0	1	0	0	0	1
Zlínský	2	0	0	0	0	0	0	2
Celkový součet	33	14	11	4	2	3	5	72

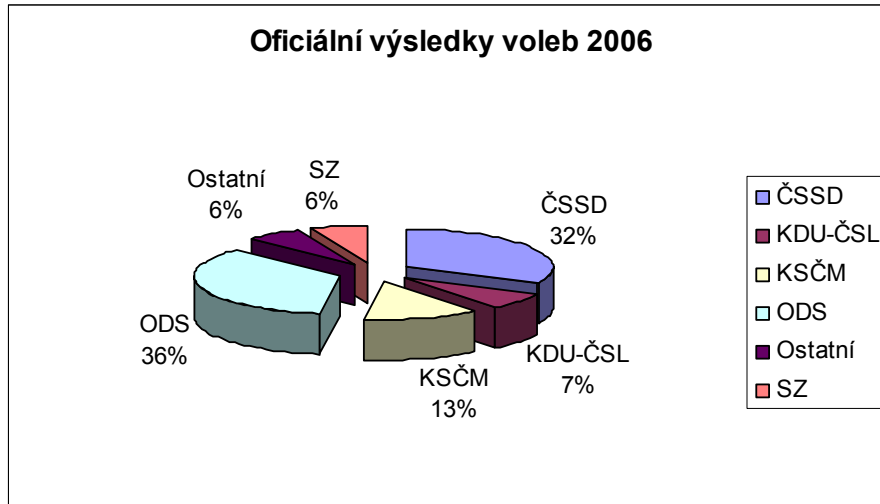
Zdroj: Dotazníkové šetření

6.11 Volby 2006 versus výsledky voleb 2006 v dotazníkovém šetření versus dotazníkové výsledky voleb v případě, že by se konaly dnes

Dotazníkové šetření potvrzuje oficiální výsledky voleb v roce 2006, kdy zvítězila ODS. Pořadí dalších stran se v dotazníkovém šetření liší od oficiálních výsledků voleb 2006. V dotazníku Strana zelených předstihla ČSSD, KSČM i KDU-ČSL.

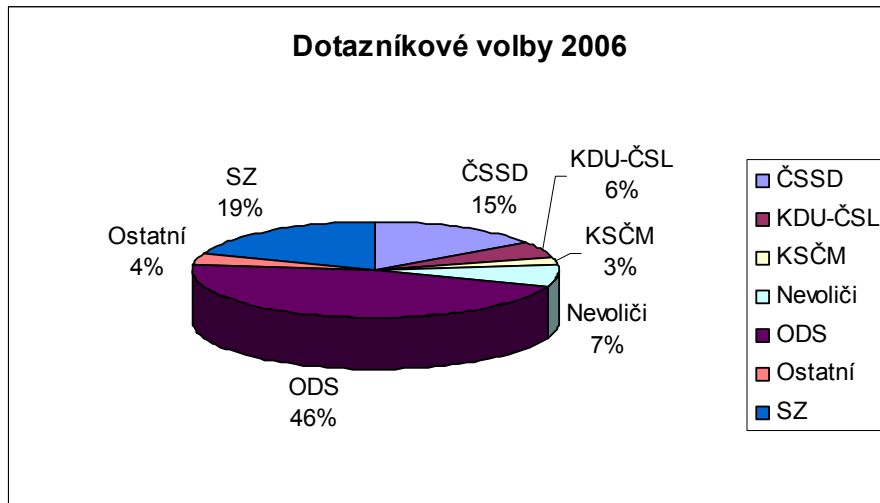
Zajímavý je pohled na graf č.3, který říká, jak by volby dopadly, kdyby se uskutečnily dnes. Z grafu č.3 vidíme velmi výrazný pokles oblíbenosti ODS. Voliči se tak z části přesouvají k ČSSD a SZ, nejvíce však mezi voliče nerozhodnuté. Velké zastoupení nerozhodnutých voličů je možné vysvětlit faktorem, který voliči uvedli jako nejvýznamnější v případě změny strany. Tím faktorem je zkušenost s vládnoucí politickou stranou. Dalším důvodem může být vliv médií, který je významný v době volební kampaně, která v tuto dobu neprobíhá. O tyto voliče je vždy největší boj v průběhu volební kampaně. Přesto by ODS vítězství obhájila, rovněž Strana zelených skončila na druhém místě a ČSSD skončila na místě třetím. Za pozornost stojí nárůst u stran zvaných jako „ostatní“ z čehož lze vyvozovat znepokojení voličů z výsledků práce největších politických stran a tito voliči se tak snaží hledat alternativu a naději ve stranách nových.

Graf č. 3 Oficiální výsledky voleb

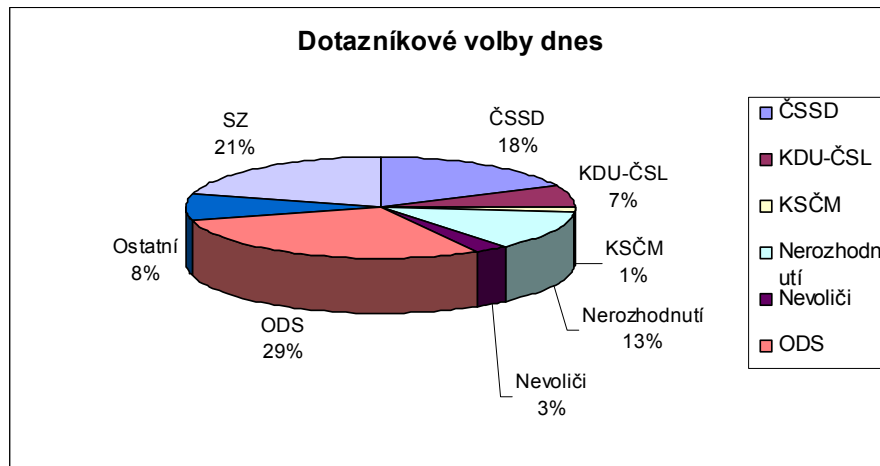
Zdroj: Lebeda, Linek, Lyons, Vlachová 2007: 30

Graf č. 4 Výsledky dotazníkového šetření na volby 2006

Zdroj: Dotazníkové šetření

Graf č. 5 – Výsledky dotazníkového šetření na dnešní volbu politické strany

Zdroj: Dotazníkové šetření

6.12 Vyhodnocení kvantitativního výzkumu

Dotazníkové šetření je významně ovlivněno zkoumaným vzorkem, jenž je příliš malý v porovnání s voličskou populací ČR. Dotazování byli převážně lidé z blízkého okolí autorky. Jedná se o mladší věkovou strukturu, vysokoškolsky a středoškolsky vzdělaných lidí, se středním příjmem, subjektivně se řadící do střední třídy.

Dotazníkové šetření potvrdilo tu část stanovené hypotézy, která tvrdí, že voliči pravicových stran jsou podnikatelé a ekonomicky silnější lidé. Byly identifikovány charakteristiky pravicově orientovaných voličů, tzn. charakteristiky spojené s vyšším vzděláním a příjmem, dále pak že jde převážně o podnikatele. Šetření rovněž naznačuje správnost druhé části hypotézy, že levicové strany upřednostňují ekonomicky slabší voliči hledající sociální jistoty. V jednoznačném prokázání druhé části hypotézy brání nízký počet respondentů-voličů preferující levicové strany.

Autorka se domnívám, že hypotéza byla potvrzena zejména díky tomu, že většina dotázaných byla svými charakteristikami typická pro voliče pravicových stran. Mezi oslovenými chyběl větší vzorek levicově orientovaných respondentů. Hlavní přínos praktické části je tedy v získání konkrétní zkušenosti s dotazníkovým šetřením zaměřeným na problematiku voleb a voličů, s jeho vyhodnocením a vypracování závěrů, které mají vést k potvrzení nebo vyvrácení v úvodu stanovené hypotézy.

7. Kvalitativní výzkum formou rozhovoru s vybranými respondenty

Hlavním cílem tohoto výzkumu byl druhý způsob zjištění faktorů, které ovlivňují voliče při výběru politických stran a potvrzení hypotézy, že pravicové strany jsou preferována podnikatelskými a ekonomicky silnějšími voliči, zatímco levicové strany upřednostňují ekonomicky slabší voliči hledající sociální jistoty. Pro rozhovor byli vybráni voliči ODS, SZ a ČSSD. Cílem rozhovoru bylo podrobněji rozebrat a pochopit vlivy působící na voliče při volbě politické strany.

Dotazovaný číslo 1:

Muž, 49 let, bydliště Praha, svobodný, samostatně výdělečně činný, s měsíčním příjmem do 50 000, Kč, bez vyznání, zajímající se o politiku jen trochu, chodící pravidelně k volbám a vždy volící politickou stranu ODS.

ODS volí proto, že je pravicově orientován. Z rozhovoru však vyplynulo, že nejdůležitějším důvodem, proč volí ODS je jeho negativní až nenávistný postoj ke KSČM. Jeho vnímání bylo silně ovlivněno postoji rodičů a výchovou. ODS vnímá jako jedinou stranu, dostatečně vyprofilovanou vůči KSČM. Nezajímá se o volební programy žádné politické strany, protože je přesvědčen, že jsou si podobné a nejsou stejně naplňovány. Má negativní zkušenost při vysvětlování důvodů nesplnění volebních slibů, které je provázeno alibismem a výmluvami představitelů vládnoucích stran. Dotázaný vyslovil nedůvěru k sociálním jistotám, které prezentuje levicové spektrum v ČR. Je rovněž nespokojen s nesvobodou uvnitř některých politických stran.

Shrneme-li výše uvedené pak můžeme konstatovat, že se jedná o velmi loajálního, pravidelně volícího voliče ODS. Mezi významné faktory, které ovlivňují jeho volbu patří vliv rodičů a vnímání ostatních politických stran. Tento respondent potvrzuje pravidlo, že voliči z Prahy preferují ODS a jsou podnikatelé.

Dotazovaný číslo 2:

Muž, 35 let, bydliště Praha, svobodný, zaměstnanec na plný úvazek ve státním podniku, s měsíčním příjmem do 20 000, Kč, věřící, zajímající se o politiku pouze před volbami či referendem. K volbám chodí pravidelně, ale nevolí vždy stejnou politickou stranu. Ve volbách 2006 volil Stranu zelených, dnes by volil KDU-ČSL.

Stranu zelených volil, protože jej oslovila silná orientace na ekologii a nezatíženost skandály vládnoucích politických stran. Dnes by tuto stranu nevolil z důvodu nesplněných očekávání spočívajících ve vytvoření silné alternativní strany vůči ODS. V tuto chvíli by volil KDU-ČSL. Změnu vysvětluje obratem k duchovnímu životu a zároveň souhlasí s volebním programem strany, např. registrované partnerství není plnohodnotná rodina, a proto jej neschvaluje.

Shrnutí – jedná se o nestabilního voliče, který se o politiku zajímá pouze před volbami, nechává se ovlivnit volební kampaní a zejména jeho zájmy a životní situací. Aktuálně spojuje volbu politické strany s vírou, což znamená, že na české politické scéně preferuje KDU-ČSL.

Dotazovaný číslo 3:

Žena, 32 let, bydliště Nový Jičín, vdaná, samostatně výdělečně činná, s měsíčním příjmem do 50 000, Kč, věřící jen někdy (přesně neví), zajímající se o politiku jen trochu, chodící pravidelně k volbám, nevolící stejnou politickou stranu.

V posledních volbách volila ODS, protože vkládala naděje do volebního programu zaměřeného na malé podnikatele. Naplnění volebního programu hodnotí jako neuspokojivé. V tuto chvíli neví, koho by volila. Sociální jistoty reprezentované ČSSD jsou pro ni nedůvěryhodné a neefektivní. Při své volbě se nenechává ovlivnit aktuálními politickými kauzami.

Shrnutí – jde o typického středo-pravicového voliče, který volbu politické strany spojuje se svými ekonomickými zájmy a volí stranu, která ji nejlépe umožní maximalizaci zisku ze svého podnikání. Sociální jistoty nepovažuje za účinné, protože je nucena být samostatnou soběstačnou osobou.

Dotazovaný číslo 4:

Muž, 28 let, bydliště Rudná u Prahy, svobodný, zaměstnanec na plný úvazek v nadnárodní společnosti, s měsíčním příjmem do 100 000, Kč, bez vyznání, zajímající se o politiku jen trochu, chodící pravidelně k volbám, ale nevolící stejnou politickou stranu.

Ve volbách 2006 volil konzervativně-liberální ODS, protože byl znechucen působením předchozí vládnoucí strany ČSSD, jejími aférami a neschopností řešit a vyřešit aktuální potřebné reformy. Byl negativně ovlivněn jejím posledním a zároveň současným lídrem. Nesouhlasil se způsobem nahrazení českého eurokomisaře Teličky Vladimírem Špidlou, vnímal to jako politický obchod.

Dnes si není jist, zda by opět volil politickou stranu ODS, z důvodu slabého lídra, nekorektním chováním v průběhu prezidentské volby a neprosazením daňových reforem. Alternativu nevidí ani v ostatních politických stranách. KSČM z důvodu její minulosti, SZ pro její jednostranné zaměření na ekologii, ale s nerealistickými řešeními. KDU-ČSL hodnotí jako parazita vládnoucích stran, která prosazuje volební program neslučitelný s jeho názory. U ČSSD hodnotí záporně lídra politické strany.

V dalších volbách by přesto vybral někoho z trojice ODS, ČSSD nebo SZ.

Shrnutí – jedná se o liberálně konzervativního voliče, s konzistentními názory, uvědomující si společenskou zodpovědnost i nezbytnost ekonomického růstu státní i

soukromé sféry. Ve své volbě je ovlivněn naplňováním volebního programu, aférami jednotlivých stran s důrazem na lídra politické strany.

Dotazovaný číslo 5:

Muž, 52 let, ženatý, státní zaměstnanec, s měsíčním příjmem do 50 000,- Kč, bez vyznání, zájmový se o politiku jen trochu, chodící pravidelně k volbám a vždy volící politickou stranu ČSSD.

ČSSD preferuje z důvodu silné pozice na české politické scéně, která se snaží snižovat daně aniž by ohrozila státní rozpočet, souhlasí s myšlenkou bezplatného školství a zdravotnictví, které je financováno z daní. Ztotožňuje se s volebním programem této politické strany. Je zastáncem EU.

Shrnutí – jde o velmi loajálního voliče sociálně-demokratické strany ČSSD, se silným sociálním cítěním. Podporuje silnou roli státu, což lze spojit s jeho zaměstnáním a sociální jistoty s jeho věkem a životnímu zkušenostmi.

7.1 Vyhodnocení kvalitativního šetření

Kvalitativní výzkum umožňuje detailnější porozumění motivu voličů a nalezení vzájemných souvislostí. U každého dotazovaného lze spatřit některé charakteristiky typické pro voliče preferované strany např. volba KDU-ČSL u respondenta č.2, je významně ovlivněna jeho aktivním náboženským vyznáním a respondent č.1 i č.3 volí pravicovou stranu a volbu spojují s jejich podnikatelskými aktivitami. Respondent č. 5 volí ČSSD z důvodu jeho přesvědčení o důležitosti sociálního státu a povolání státního úředníka. Po hlubším poznání jednotlivých respondentů lze predikovat, kterou stranu volí a důvody volby jsou srozumitelné. Kvalitativní výzkum je náročnější na provedení a umožňuje přesnější vyhodnocení a pochopení kvantitativního výzkumu. Umožňuje nalézt souvislosti mezi faktory a aspekty ovlivňující voliče při výběru politické strany. Důvodem je detailní znalost okolností vedoucích k volbě.

8. Závěr

Cílem práce bylo potvrdit stanovenou hypotézu: „Pravicové strany jsou preferovány podnikatelskými a ekonomicky silnějšími voliči, zatímco levicové strany upřednostňují ekonomicky slabší voliči“. Dále pak identifikovat faktory ovlivňující voliče při výběru politické strany. Jako hlavní nástroje pro potvrzení a identifikaci byly použity: 1) kvalitativní výzkum v podobě dotazníkového šetření a 2) kvantitativní výzkum v podobě rozhovoru s voliči různých stran.

Úvod práce nejdříve popsal teoretické poznatky předních českých odborníků na zvolenou problematiku a druhá část se pomocí zmíněných nástrojů pokouší teoretické poznatky a stanovenou hypotézu prokázat.

Dotazníkový průzkum byl proveden celkem mezi 72 respondenty a následný rozhovor s 5 voliči. Nyní můžeme konstatovat, že jde o nástroje velmi vhodné pro naplnění stanovených cílů. Zejména přínosná je kombinace výzkumu kvantitativního s výzkumem kvalitativním. Výstupy z dotazníkového šetření mají potenciál efektivně zajistit dostatečný vzorek populace pro zjištění faktorů a jejich významnosti. Kvalitativní výzkum pak umožňuje detailnější porozumění motivu voličů a nalezení vzájemných souvislostí jednotlivých faktorů. S ohledem na omezenou kapacitu, která se projevila v nízkém počtu různorodých respondentů, lze konstatovat, že cíle práce byly naplněny a faktory identifikovány. Rovněž hypotéza byla alespoň z části prokázána. Jejím jednoznačnému prokázání však brání právě výše zmíněného nerovnoměrného zastoupení různorodých typů voličů. Mezi oslovenými chyběl větší vzorek levicově orientovaných respondentů a většina dotázaných byla svými charakteristikami typická pro voliče pravicových stran. Tohoto nedostatku si je autorka plně vědoma a slouží tak jako poučení pro další výzkum. Hlavní přínos praktické části je tedy možné spatřovat v získání konkrétní zkušenosti s dotazníkovým šetřením zaměřeným na problematiku voleb a voličů, s jeho vyhodnocením a vypracování závěrů, které mají vést k potvrzení nebo vyvrácení v úvodu stanovených cílů a hypotézy. Praktická část rovněž umožnila ověřit výsledky již uskutečněných voleb do Poslanecké sněmovny ČR a ukázat jak by volby dopadly, pokud by se konaly dnes. Díky získání informací o voličích, kteří

nejsou stabilní ve své volbě, bylo možné identifikovat faktory, které je ovlivňují při změně volebních preferencí.

Mezi významné faktory, které určují voliče pravicových stran lze řadit střední a vyšší příjmy, vyšší vzdělání a z hlediska zaměstnání pak jde především o podnikatele. Zatímco levicoví voliči jsou převážně lidé se středním a nižším vzděláním, rovněž se středním a nižším příjmem. Jako specifikum levicových voličů lze spatřovat z hlediska zaměstnání velké zastoupení mezi státními úředníky. Jako faktory působící při změně volby politické strany pak lze jmenovat především zkušenost voliče s předchozí vládou, zkušenost s lídrem politické strany, naplnění volebního programu a neméně důležité je rovněž působení médií.

Správné pochopení faktorů ovlivňujících voliče a porozumění charakteristikám voličů tak umožňuje predikci výsledků voleb a politickým stranám pak efektivní cílení volebních programů, zejména zaměření se na účinnou předvolební kampaň. Zejména boj o tzv. nerozhodnuté voliče tak může být, díky správným závěrům podobných výzkumů, klíčový pro úspěch politické strany. Strany mohou rovněž díky znalosti charakteristik svých typických voličů ještě více upevňovat jejich loajalitu a posilovat tak své postavení na české politické scéně. Je možné se domnívat, že současné strany nedostatečně využívají potenciálu volebních průzkumů a svou volební kampaň dle jejich výsledků nepřizpůsobují. Tato domněnka tak může částečně objasňovat vyrovnanost počtu voličů u současných hlavních politických stran a neschopnost některé ze stran získat potřebnou většinu pro rychlejší prosazení svého volebního programu. Dochází pak k nutnosti sestavovat politické koalice, vynakládá se enormní úsilí směřující k nalezení kompromisů, které zapříčiňuje nenaplnění volebních slibů a myšlenek z volebních programů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

MATÉJŮ, Petr; VLACHOVÁ, Klára; &al.; (2000). *Nerovnost, spravedlnost, politika*. Praha: Slon

LEBEDA, Tomáš; LINEK, Lukáš; LYONS, Pat; VLACHOVÁ, Klára; et al.; (2007). *Voliči a volby 2006*. Praha: SOÚ

BOBBIO, Norberto; (1996). *Pravice a levice*. Brno: CDK

VODIČKA, Karel; CABADA, Ladislav; (2007). *Politické systémy České republiky*. Praha: Portál

SYLLOVÁ, Jindřiška; KOLÁŘ, Petr; KYSELA, Jan; GEORGIEV, Jiří; PECHÁČEK, Štěpán; (2008). *Parlament České republiky*. Praha: LINDE PRAHA. a.s.

MANSFELDOVÁ, Zdenka; TUČEK, Milan; (2002). *Současná česká společnost*. Praha: SOÚ

KLÍMA, Michal; (1998). *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha: Radix spol.s.r.o.

OUTLÝ, Jan; (2003). *Strany a stát, volby a finance*. Olomouc: Periplum

KREJČÍ, Jindřich; (2004). *Kvalita výzkumů volebních preferencí*. Praha: SOÚ

INTERNETOVÝ ZDROJ:

Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna: *Volby do Parlamentu České republiky*: <<http://www.psp.cz/docs/texts/elections.html>>

Příloha A

Milé kolegyně, milí kolegové,

vyplněním tohoto krátkého dotazníku mi pomůžete získat objektivní pohled na aspekty, které ovlivňují voliče při výběru politické strany.

Uvedení Vašeho jména je zcela dobrovolné. Snažte se prosím odpovídat co možná nejupřímněji.

Děkuji Vám za čas strávený vyplněním tohoto dotazníku.

Lucie Kurowská

1. Pohlaví:

muž žena

2. Věk:

18-26 let 27-36 let 37-46 let 47-56 57-64 65+ let

3. Rodinný stav:

svobodný/svobodná ženatý/vdaná

4. Úroveň vzdělání

základní střední bez maturity střední s maturitou vysokoškolské

5. Subjektivní vnímání sociálního postavení (sociální třídy)

nižší střední vyšší

6. Zaměstnanecký status

studující
 nezaměstnaný/á
 zaměstnanec na plný úvazek
 samostatně činný/podnikatel
 důchodce

7. Náboženské vyznání

věřící bez vyznání

8. Měsíční příjem

do 21 000 Kč do 50 000 Kč do 100 000 Kč více než 100 000 Kč

9. Zajímáte se o politiku

velmi dost jen trochu vůbec ne

10. Chodíte pravidelně k volbám

ano ne

11. Volíte pravidelně stejnou politickou stranu

ano ne

12. Koho jste volili v posledních volbách

ODS ČSSD KSČM KDU-ČSL SZ Ostatní nevolil

13. Kterou politickou stranu by jste volili dnes

ODS ČSSD KSČM KDU-ČSL SZ Ostatní nevím

14. V případě, že by jste dnes volili stranu jinou, jaké důvody Vás vedou k této změně

změna sociální situace ano ne
zkušenost s vládoucí stranou ano ne
naplňování volebního programu ano ne
image strany ano ne
zkušenost s opoziční stranou ano ne

15. Na následující hodnotící škále, prosím, označte, do jaké míry jednotlivé aspekty ovlivňují váš výběr politické strany.

1 = tento aspekt mě nikterak neovlivňuje při výběru politické strany

10 = tento aspekt mě maximálně ovlivňuje při výběru politické strany

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Informační média (televize, televizní debaty, tisk, internet)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rodiče a okolí	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Volební program	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Volební kampaň	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lídr politické strany	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dosavadní působení politické strany	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Místo bydliště (kraj kde bydlíte, není tím myšlen trvalý pobyt)

☐ Karlovarský	☐ Pardubický
☐ Plzeňský	☐ Vysočina
☐ Jihočeský	☐ Jihomoravský
☐ Středočeský	☐ Zlínský
☐ Hl. město Praha	☐ Olomoucký
☐ Ústecký	☐ Moravsko-slezský
☐ Liberecký	
☐ Královehradecký	

ÚDAJE PRO KNIHOVNICKOU DATABÁZI

Název práce	Sociologické faktory ovlivňující volbu politické strany
Autor práce	Lucie Kurowská
Obor	Sociologie
Rok obhajoby	2008
Vedoucí práce	Giuseppe Maiello, Ph.D.
Anotace	Bakalářská práce se zaměřuje na zjištění a zhodnocení faktorů, které ovlivňují voliče při výběru politické strany ve volbách do Poslanecké sněmovny České republiky.
Klíčová slova	Volební systém, politická strana, volič, vliv, kvantitativní a kvalitativní výzkum.